

Regeringens proposition

1998/99:62

Vissa byggfrågor m.m.

Prop.
1998/99:62

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 4 mars 1999

Göran Persson

Kjell Larsson
(Miljödepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i bestämmelserna om hissar och andra anordningar i byggnadsverk.

Den nuvarande definitionen av byggprodukter i lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. ändras för att underlätta genomförandet av EG:s byggproduktdirektiv och andra direktiv som berör hissar m.m. Regleringen av krav på och kontroll av hissar i byggnadsverk förenklas därigenom. De nya kraven innebär samtidigt att lagen (1977:484) med bemyndigande att meddela föreskrifter om hissar och andra lyft- och transportanordningar m.m. upphävs.

Regeringen bemyndigas vidare att meddela föreskrifter om nya krav på befintliga hissar i byggnader. Därigenom ges möjlighet att tillgodose en EG-rekommendation om höjda säkerhetskrav när det gäller befintliga hissar.

Det görs tydligt att det är möjligt att med stöd av plan- och bygglagen (1987:10) ingripa mot eftersatt underhåll av byggnadsverk och anordningar i byggnadsverk.

Dessutom föreslås i propositionen att en- och tvåbostadshus undantas från den återkommande obligatoriska funktionskontrollen av ventilationssystem.

Vidare föreslås vissa smärre ändringar i miljöbalken och i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken för att tydliggöra miljödomstolarnas befattning med vissa ärenden samt en ändring i bilagan till förköpslagen (1967:868), som reglerar vilka kommuner som har en utökad förköpsrätt.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1999.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.	5
2.2	Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10).....	8
2.3	Förslag till lag om ändring i miljöbalken	9
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken.....	10
2.5	Förslag till lag om ändring i förköpslagen (1967:868).....	12
3	Ärendet och dess beredning.....	13
4	Översyn av regleringen rörande hissar och vissa andra anordningar.....	14
4.1	EG-direktiv	15
4.2	Gällande rätt och reformbehov.....	19
4.2.1	Gällande lagstiftning om byggnadsverk och byggprodukter.....	19
4.2.2	Reformbehovet	20
4.3	Anpassning av lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. till byggproduktdirektivet m.m.	23
4.3.1	Definitionen av byggprodukter m.m.	23
4.3.2	Marknadsföring av hissar och värmeanordningar	27
4.4	Upphävande av lagen (1977:484) med bemyndigande att meddela föreskrifter om hissar och andra lyft- eller transportanordningar m.m.	29
4.5	Ingripanden mot eftersatt underhåll	30
4.6	Överklagande till förvaltningsdomstol.....	32
4.7	Höjd säkerhetsnivå för befintliga hissar.....	33
4.7.1	Bemyndigande för regeringen m.m.	34
5	Funktionskontroll av ventilationssystem.....	37
6	Övriga frågor	40
6.1	Vissa tillkännagivanden från riksdagen	40
6.2	Tillsyn- och kontrollsystemet enligt plan- och bygglagen (1987:10).....	43
6.3	Justeringar med anledning av tidigare förslag m.m.	46
6.3.1	Vissa ändringar i miljödomstolarnas be-hörighet	46
6.3.2	Ändring i kretsen av kommuner med utökad rätt till förköp enligt förköpslagen	48
7	Ekonomiska konsekvenser	48
8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	49
9	Författningskommentar	49

9.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.....	49	Prop. 1998/99:62
9.2	Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10).....	50	
9.3	Förslaget till lag om ändring i miljöbalken	51	
9.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken.....	51	
9.5	Förslaget till lag om ändring i förköpslagen (1967:868)...	51	
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian om ändring i regleringen av hissar och vissa andra anordningar	53	
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanser till promemorian om ändring i regleringen om hissar och vissa andra anordningar.....	55	
Bilaga 3	Sammanfattning över betänkandet Byggkvalitet för fram-tiden	56	
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanser till betänkandet Byggkvalitet för framtiden	62	
Bilaga 5	Sammanfattning av förslagen i Boverkets rapport (1997:9) Utvärdering av ändringar i byggregleringen:		
	Byggkontrollen	63	
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanser till Boverkets rapport (1997:9) Utvärdering av ändringar i byggregleringen:		
	Byggkontrollen	65	
Bilaga 7	De till Lagrådet remitterade lagförslagen	66	
Bilaga 8	Lagrådets yttrande	70	
Bilaga 9	Sammanfattning av Boverkets rapport om det svenska hissbeståndet i förhållande till EG-rekommendationen	72	
Bilaga 10	Förteckning över de publikationer Boverket hänvisat till i samband med slutrapporten avseende regeringens uppdrag om förbättring av inomhusmiljön m.m.	81	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 mars 1998.....	84	
	Rättsdatablad	85	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

dels antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.,

2. lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10),

3. lag om ändring i miljöbalken,

4. lag om ändring i lagen (1998:811) om införandet av miljöbalken,

5. lag om ändring i förköpslagen (1967:868)

dels godkänner regeringens förslag om

6. att en- och tvåbostadshus skall undantas från återkommande funktionskontroll av ventilationssystem (avsnitt 5).

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.

dels att 13 och 14 §§ skall upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 13 § skall utgå,

dels att 1, 2, 4, 17 och 21–23 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 2 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller tekniska egenskapskrav på byggnadsverk (byggnader och andra anläggningar) och byggprodukter.

Med byggprodukt avses i lagen en produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk *och som har betydelse för byggnadsverkets egenskaper i de avseenden som anges i 2 § första stycket 1–6.*

Med byggprodukt avses i lagen en produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk.

2 §

Byggnadsverk som uppförs eller ändras skall, under förutsättning av normalt underhåll, under en ekonomiskt rimlig livslängd uppfylla väsentliga tekniska egenskapskrav i fråga om

1. bärförmåga, stadga och beständighet,
2. säkerhet i händelse av brand,
3. skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö,
4. säkerhet vid användning,
5. skydd mot buller,
6. energihushållning och värmeisolering,
7. lämplighet för avsett ändamål,
8. tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, och
9. hushållning med vatten och avfall.

De tekniska egenskapskraven skall iakttas med beaktande av de varsamhetskrav som finns i 3 kap. 10–14 §§ plan- och bygglagen (1987:10).

Byggnadsverk skall underhållas så att deras egenskaper i de hänseenden som avses i första stycket i huvudsak bevaras.

Byggnadsverk skall underhållas så att deras egenskaper i de hänseenden som avses i första stycket i huvudsak bevaras. *Anordningar som är avsedda att tillgodose kraven i första stycket 2–4, 6 och 8 skall hållas i stand.*

2 a §

Hissar i byggnader skall, även när 2 § första stycket inte är tillämpligt, ha det utförande och den utrustning som skäligen kan fordras för att de egenskapskrav på byggnadsverk som anges i 2 § skall uppfyllas.

4 §

Byggprodukter skall vara lämpliga för avsedd användning för att få ingå i byggnadsverk. En byggprodukt är lämplig, om den har sådana egenskaper att det byggnadsverk i vilket den skall ingå, rätt projekterat och uppfört, kan uppfylla kraven enligt 2 § första stycket 1–6.

Byggprodukter skall vara lämpliga för avsedd användning för att få ingå i byggnadsverk. En byggprodukt är lämplig, om den har sådana egenskaper att det byggnadsverk i vilket den skall ingå, rätt projekterat och uppfört, kan uppfylla kraven enligt 2 § första stycket 1–6, *eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 22 §.*

17 §

Om den kommunala nämnd som avses i 16 § finner att funktionskontrollanten har åsidosatt sina skyldigheter får nämnden besluta att en annan funktionskontrollant skall utses. Nämnden skall, i de fall funktionskontrollanten har riksbehörighet, anmäla sitt beslut till det organ som meddelat riksbehörigheten.

Nämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Nämndens beslut i dessa frågor eller i fråga om godkännande för viss kontroll enligt 16 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

21 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de närmare föreskrifter som behövs för att byggnadsverk

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de närmare föreskrifter som behövs för att byggnadsverk

skall uppfylla kraven enligt 2 § första stycket.

skall uppfylla kraven enligt 2 och 2 a §§.

Prop. 1998/99:62

22 §

För att uppfylla Sveriges åtaganden enligt avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter

1. om krav på byggprodukter för att de enligt 4 § skall vara lämpliga för avsedd användning,

2. om bestyrkande av överensstämmelse med gällande krav på byggprodukter, *hissar eller värmeanordningar*,

3. om märkning av byggprodukter, *hissar och värmeanordningar* som förutsättning för att de skall få släppas ut på marknaden och användas, *och*

4. om sådana byggprodukter som är av mindre betydelse med hänsyn till hälsa och säkerhet och där tillverkaren har utfärdat en försäkran om byggprodukternas överensstämmelse med allmänt erkänd och tillämpad teknik.

För att uppfylla Sveriges *internationella förpliktelser* får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter

1. om krav på byggprodukter för att de skall vara lämpliga för avsedd användning,

2. om bestyrkande av överensstämmelse med gällande krav på byggprodukter,

3. om märkning av byggprodukter som förutsättning för att de skall få släppas ut på marknaden och användas,

4. om sådana byggprodukter som är av mindre betydelse med hänsyn till hälsa och säkerhet och där tillverkaren har utfärdat en försäkran om byggprodukternas överensstämmelse med allmänt erkänd och tillämpad teknik, *och*

5. om *förbud mot att på marknaden släppa ut byggprodukter som inte uppfyller kravet på lämplighet.*

23 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för kontroll av att föreskrifter utfärdade med stöd av 21 § följs *och att sådana anordningar som avses i 13 § hålls i stånd.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för kontroll av att föreskrifter utfärdade med stöd av 21 § följs.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999 då lagen (1977:484) med bemyndigande att meddela föreskrifter om hissar och andra lyft- eller transportanordningar m.m. upphör att gälla.

2.2 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 3 § plan- och bygglagen (1987:10)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §²

Byggnader skall uppfylla de krav som anges i 2 § lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. i den utsträckning som följer av föreskrifter utfärdade med stöd av 21 § den lagen.

Byggnader skall uppfylla de krav som anges i 2 *och 2 a* §§ lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. i den utsträckning som följer av föreskrifter utfärdade med stöd av 21 § den lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999.

¹ Lagen omtryckt 1992:1769.

² Senaste lydelse 1994:852.

2.3 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 1 § miljöbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

1 §

Regeringen prövar efter överklagande

1. beslut av statliga myndigheter i frågor som rör bildande, ändring eller upphävande av nationalparker, naturreservat, kulturresevat, naturminnen, strandskyddsområden, miljöskyddsområden eller vattenskyddsområden, utom frågor om ersättning, *och*

2. beslut av generalläkaren enligt denna balk eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken.

1. beslut av statliga myndigheter i frågor som rör bildande, ändring eller upphävande av nationalparker, naturreservat, kulturresevat, naturminnen, strandskyddsområden, miljöskyddsområden eller vattenskyddsområden, utom frågor om ersättning,

2. beslut av generalläkaren enligt denna balk eller enligt föreskrifter meddelade med stöd av balken, *och*

3. *andra beslut för vilka det är föreskrivet att de skall överklagas till regeringen.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken

Prop. 1998/99:62

Härigenom föreskrivs att i fråga om lagen (1998:811) om införande av miljöbalken

dels att 23 § skall ha följande lydelse,

dels att det närmast efter 21 § skall införas en ny paragraf, 21 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 a §

I fråga om ärenden som handläggs hos miljödomstolen enligt 4 kap. lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. tillämpas 14 § miljöskydds-lagen (1969:387). Vad som där sägs om Koncessionsnämnden skall i stället gälla miljö-domstolen.

23 §

Äldre bestämmelser gäller i fråga om överklagande och krav på prövningstillstånd, om

1. en dom eller ett beslut har meddelats före miljöbalkens ikraftträdande, eller

2. en dom eller ett beslut har meddelats av en allmän förvaltningsdomstol efter miljöbalkens ikraftträdande.

Beslut som efter miljöbalkens ikraftträdande meddelas av statlig förvaltningsmyndighet enligt någon av de lagar som upphävs genom 2 § skall överklagas till miljödomstol, om ett beslut i motsvarande fråga enligt miljöbalken skall överklagas till sådan domstol. Beslut som efter ikraftträdandet meddelas av Koncessionsnämnden för miljöskydd skall dock överklagas till Miljööverdomstolen.

Har före miljöbalkens ikraftträdande beslut i ärende enligt någon av de lagar som upphävs genom 2 § överklagats hos regeringen och har ärendet vid miljöbalkens ikraftträdande ännu inte avgjorts, får regeringen föreskriva eller i det enskilda ärendet besluta att överlämna ärendet för prövning vid den miljödomstol som är behörig *enligt 20 kap. 8 § miljöbalken.*

Har före miljöbalkens ikraftträdande beslut i ärende enligt någon av de lagar som upphävs genom 2 § överklagats hos regeringen och har ärendet vid miljöbalkens ikraftträdande ännu inte avgjorts, får regeringen föreskriva eller i det enskilda ärendet besluta att överlämna ärendet för prövning vid den miljödomstol som är behörig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999.

2.5 Förslag till lag om ändring i förköpslagen (1967:868)

Härigenom föreskrivs att bilagan till förköpslagen (1967:868)¹ skall ha följande lydelse.²

Nuvarande lydelse

Östhammars kommun
 Nyköpings kommun
 Borgholms kommun
 Mörbylånga kommun
 Gotlands kommun
 Sölvesborgs kommun
 Kungälv kommun
 Lysekils kommun
 Orusts kommun
 Sotenäs kommun
 Strömstads kommun
 Tanums kommun
 Tjörns kommun
 Uddevalla kommun
 Öckerö kommun
 Sundsvalls kommun
 Örnsköldsviks kommun
 Härjedalens kommun
 Åre kommun

Föreslagen lydelse

Östhammars kommun
 Trosa kommun
 Borgholms kommun
 Mörbylånga kommun
 Gotlands kommun
 Kungälv kommun
 Lysekils kommun
 Orusts kommun
 Sotenäs kommun
 Strömstads kommun
 Tanums kommun
 Tjörns kommun
 Uddevalla kommun
 Öckerö kommun
 Sundsvalls kommun
 Örnsköldsviks kommun
 Åre kommun

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999. I fråga om köp eller byte som har skett före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

¹ Lagen omtryckt 1975:815.

² Senaste lydelse 1984:301.

Inom dåvarande Inrikesdepartementet utarbetades en promemoria om förslag till vissa ändringar i regleringen om hissar och vissa andra anordningar. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig hos Miljödepartementet (dnr M1999/83/Hs). Förslagen i promemorian behandlas i avsnitt 4.

Den 9 maj 1996 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att belysa frågor om kvalitetssystem i byggprocessen och förvaltningen, göra en översyn av den obligatoriska funktionskontrollen av ventilationssystem, utvärdera lagen (1993:320) om byggfelsförsäkring, allsidigt analysera befintliga system med småhusgarantier och konsumentskyddsaspekter i anslutning härtill samt analysera behovet av statligt ekonomiskt stöd för att avhjälpa fukt- och mögelskador i småhus. Utredningen, som antog namnet Byggkvalitetsutredningen, överlämnade i december 1997 sitt betänkande Byggkvalitet för framtiden (SOU 1997:177). Betänkandet har remissbehandlats. En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 3*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig hos Miljödepartementet (dnr M1999/82/Hs). I avsnitt 5 behandlas vissa av utredningens förslag som rör funktionskontrollen av ventilationssystem.

Boverket har i en rapport den 17 mars 1998 redovisat ett antal olika regeringsuppdrag, som har sin grund i tillkännagivanden av riksdagen (bet. 1994/95:BoU18 mom. 1 och 2 samt 15, bet. 1994/95:BoU1 mom. 35). I avsnitt 6.1 behandlas dessa tillkännagivanden.

Vidare behandlas i avsnitt 6.2 förslag av Boverket med anledning av en uppföljning av det nya systemet för tillsyn och kontroll enligt plan- och bygglagen (1987:10) som publicerats i rapporten Utvärdering av ändringar i byggregleringen: Byggkontrollen. En sammanfattning av förslagen i rapporten finns i *bilaga 6*. Rapporten har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 7*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig hos Miljödepartementet (dnr M1999/9/Hs).

I avsnitt 6.3.1 lämnas förslag till vissa ändringar i miljöbalken och dess promulgationslag. Dessa förslag har beretts under hand med Domstolsverket och miljödomstolarna.

I avsnitt 6.3.2 lämnas förslag till förändringar i kretsen av kommuner med utökad rätt till förköp enligt förköpslagen (1968:868). Förslaget har beretts med berörda kommuner.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 4 juni 1998 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 7*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 8*. Lagrådet har föreslagit vissa redaktionella ändringar beträffande den föreslagna 2 a § lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. och 3 kap. 3 § plan- och bygglagen (1987:10).

Regeringen har följt Lagrådets förslag i dessa delar. Lagrådet har också invänt mot den föreslagna lydelsen av 4 § lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. I avsnitt 4.3.1 behandlas Lagrådets synpunkter i denna del.

Förslagen till ändring i miljöbalken, lagen (1998:811) om införande av miljöbalken och förköpslagen (1967:868) har inte granskats av Lagrådet. Dessa förslag är enligt regeringens mening av lagtekniskt okomplicerad beskaffenhet. Lagrådets hörande skulle därför sakna betydelse.

4 Översyn av regleringen rörande hissar och vissa andra anordningar

Genom EES-avtalet uppkom skyldighet för Sverige att genomföra bl.a. EG:s byggproduktdirektiv 89/106/EEG. I syfte att uppfylla denna skyldighet antog riksdagen en ny byggproduktlag (1992:1535) i vilken föreskrevs om lämplighetskrav på byggprodukter, motsvarande kraven enligt byggproduktdirektivet. I samband med ett omfattande lagstiftningsarbete, som bl.a. syftade till att införa en från bygglovsprövningen fristående prövning av de tekniska egenskapskraven på byggnader, lyftes dessa egenskapskrav ut från 3 kap. plan- och bygglagen (1987:10, PBL) och sammanfördes med reglerna i byggproduktlagen till en ny lag (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m., (BVL). Den lagen kom således att innehålla såväl regler om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk som regler om byggprodukter. Såsom närmare redovisas i avsnitt 4.2.2 har systematiken i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. medfört viss oklarhet vad gäller regleringen av byggprodukter i denna lag i förhållande till regleringen i byggproduktdirektivet och övriga direktiv om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning gällande byggprodukter.

Systematiken i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. har lett till att hissar och andra anordningar, bl.a. värmeanordningar, kommit att i huvudsak falla utanför regleringen av byggprodukter i lagen. För att den lagen skall kunna användas för att reglera alla krav på sådana anordningar som följer av olika direktiv om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning på byggområdet lämnas i avsnitt 4.3 förslag som klargör att dessa anordningar skall omfattas av regleringen om byggprodukter.

I samband med det nyss angivna lagstiftningsarbetet överfördes också de underhållskrav eller motsvarande som ställs på byggnadsverk m.m. från plan- och bygglagen till lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.. I avsnitt 4.5 redovisas förslag som gör det tydligt att det skall gå att med stöd av plan- och bygglagens regler om tillsyn, kontroll och påföljder ingripa när angivna krav inte uppfylls.

I avsnitt 4.7 behandlas slutligen EU-kommisionens rekommendation angående höjd säkerhetsnivå för befintliga hissar.

Det finns ett flertal EG-direktiv som berör byggprodukter av olika slag. I första hand bör nämnas det s.k. byggproduktdirektivet, 89/106/EEG, som är ett generellt direktiv om byggprodukter. Vidare finns det några direktiv som rör speciella produkter. För hissar m.m. finns dels ramdirektivet 84/528/EEG om lyftanordningar m.m., kompletterat med särdirektivet 84/529/EEG om vissa hisskomponenter, som upphör att gälla den 1 juli 1999, dels direktivet 95/16/EG, som senast skall tillämpas av medlemsstaterna vid den nämnda tidpunkten. För värmeanordningar m.m. finns direktivet 78/170/EEG om funktionen hos värmeanordningar m.m. och direktivet 92/42/EEG om effektivitetskrav för värmepannor. Slutligen bör nämnas ett generellt direktiv om maskiner, det s.k. maskindirektivet, 89/392/EEG.

I det följande ges en beskrivning av de olika direktiven som en bakgrund till bedömningen av i vilken utsträckning det finns oklarheter i lagstiftningen om genomförandet av direktiven.

Byggproduktdirektivet

I fråga om byggprodukter gäller rådets direktiv (89/106/EEG) av den 21 december 1988 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om byggprodukter, det s.k. byggproduktdirektivet, ändrat genom direktiv 93/68/EEG.

Med byggprodukt avses i direktivet varje produkt som tillverkats för att infogas varaktigt i byggnadsverk, dvs. byggnader och andra anläggningar. Direktivet gäller byggprodukter i den mån de berörs av något av vissa angivna väsentliga krav på det färdiga byggnadsverket (artikel 1 och 3 samt bilaga 1). Dessa väsentliga krav motsvarar de krav som har tagits in i 2 § första stycket 1–6 BVL, nämligen krav i fråga om bärförmåga, stadga och beständighet, säkerhet i händelse av brand, skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö, säkerhet vid användning, skydd mot buller samt energihushållning och värmeisolering.

Medlemsländerna skall enligt direktivet se till att byggprodukter släpps ut på marknaden endast om de är lämpliga för avsedd användning mot bakgrund av de väsentliga kraven (artikel 2). Länderna får inte hindra att produkter, som uppfyller direktivets krav, släpps ut på marknaden eller används inom deras territorier (artikel 6).

Byggproduktdirektivet, som är ett led i genomförandet av den inre marknaden, avser att skapa dels en reglering som underlättar den fria rörligheten av byggprodukter bl.a. genom märkning av sådana produkter, dels en harmonisering av medlemsstaternas krav på byggprodukter så att dessa krav inte motverkar den fria rörligheten.

Byggproduktdirektivets praktiska tillämpning förutsätter ett antal s.k. tillämpningsdokument som konkretiserar de väsentliga kraven. Sådana dokument färdigställdes år 1994. Enligt direktivet kan det behövas klasser för olika prestationsnivåer och krav som är beroende av skillnader i bl.a. klimat, tradition och säkerhetsnivå. Nivåer och klasser arbetades emellertid inte in i dokumenten. Tillämpningsdokumenten anses allmänt

otillräckliga för harmonisering av medlemsländernas krav. För närvarande pågår därför arbete med att fastställa hur man skall uttrycka medlemsländernas krav inom ramen för kommissionens uppdrag att utarbeta harmoniserade standarder.

Direktiv om hissar

Hissar berörs av dels rådets direktiv (84/528/EEG) av den 17 september 1984 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om allmänna bestämmelser för anordningar för lyft och mekaniserad hantering med ändringar 86/312/EEG och 90/486/EEG, dels Europaparlamentets och rådets direktiv (95/16/EG) av den 29 juni 1995 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om hissar.

Direktivet 84/528/EEG gäller alla lyftanordningar och mekaniska hanteringsanordningar som är elektriska, hydrauliska eller mekaniska, t.ex. hissar, byggnadshissar, varuhissar, kranar, transportörer och motordrivna truckar. I direktivet ges allmänna bestämmelser om bl.a. EEG-typkontroll och EEG-kontroll. Direktivet fungerar som ett ramdirektiv för bl.a. rådets direktiv (84/529/EEG) av den 17 september 1984 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar i fråga om linhissar samt hydrauliskt och linhydrauliskt drivna hissar.

I direktivet 84/529/EEG ges föreskrifter om EEG-typkontroll och EEG-kontroll i fråga om vissa angivna hisskomponenter. I korthet ges i direktiven följande regler om förfarandet och rättsverkningarna av detta. På begäran av tillverkaren skall ett godkänt kontrollorgan utföra EEG-typkontroll av en komponent och under vissa villkor utfärda ett EEG-kontrollintyg. Medlemsstaterna skall se till att EEG-kontroll utförs för att säkerställa en korrekt användning av EEG-märket (artikel 16 i direktivet 84/528/EEG). Ingen medlemsstat får vägra, förbjuda eller begränsa utsläppande på marknaden eller montering eller installation av de hisskomponenter som omfattas av direktiven, om komponenterna stämmer överens med det typkontrollerade utförandet, är märkta med EEG-typkontrollmärke och åtföljs av ett intyg om överensstämmelse utfärdat av tillverkaren (artikel 3.2 i direktivet 84/529/EEG). Enligt artikel 4 i direktivet 84/528/EEG skall medlemsstaterna ge samma giltighet åt EEG-typkontroll och EEG-kontroll som åt motsvarande nationella förfaranden.

Enligt artikel 13 i direktivet 95/16/EG upphävs direktiven 84/528/EEG och 84/529/EEG med verkan från den 1 juli 1999.

Direktivet 95/16/EG gäller för permanent installerade hissar som betjänar byggnader och anläggningar. Det gäller även för de säkerhetskomponenter som används i sådana hissar och som finns förtecknade i en bilaga till direktivet. Enligt artikel 15 skall medlemsstaterna tillämpa direktivet fr.o.m. den 1 juli 1997. Medlemsstaterna skall emellertid t.o.m. den 30 juni 1999 tillåta att hissar och säkerhetskomponenter släpps ut på marknaden och tas i bruk i enlighet med de bestämmelser som på dagen för utfärdandet av direktivet gällde på deras områden. Medlemsstaterna skall se till att hissar och säkerhetskomponenter släpps ut på marknaden eller tas i bruk endast om

detta inte medför risk för människors säkerhet och hälsa samt, i förekommande fall, säkerhet för egendom (artikel 2.1). Medlemsstaterna får inte motsätta sig att en hiss eller säkerhetskomponent som inte uppfyller gemenskapsbestämmelserna visas på mässor, utställningar m.m., om vissa förutsättningar är uppfyllda (artikel 2.5). Enligt artikel 3 skall hissar på vilka direktivet är tillämpligt uppfylla de grundläggande hälso- och säkerhetskrav som anges i bilaga I. Säkerhetskomponenter på vilka direktivet är tillämpligt skall uppfylla de grundläggande hälso- och säkerhetskrav som anges i bilaga I eller möjliggöra att hissar i vilka de installerats uppfyller nyssnämnda väsentliga krav. Medlemsstaterna får inte förbjuda, begränsa eller hindra att en hiss och/eller en säkerhetskomponent som uppfyller bestämmelserna i direktivet släpps ut på marknaden och tas i bruk. Medlemsstaterna får inte heller förbjuda, begränsa eller hindra att komponenter släpps ut på marknaden, om tillverkaren eller dennes representant uppger att komponenten avses ingå i en hiss på vilken direktivet är tillämpligt (artikel 4).

Medlemsstaterna skall anse att hissar och säkerhetskomponenter överensstämmer med alla krav enligt direktivet, inklusive förfarandet för bedömning av överensstämmelse som anges i kapitel II, om de försetts med CE-märkning och med den EG-försäkran om överensstämmelse som avses i bilaga II (artikel 5.1). I artikel 8 finns utförliga bestämmelser om vad som skall iakttas innan säkerhetskomponenter och hissar får släppas ut på marknaden. Det är fråga om kontroller av olika slag. I samtliga fall skall avslutningsvis CE-märkning företas och en försäkran om överensstämmelse upprättas.

Hissar är att betrakta som byggprodukter enligt byggproduktdirektivet och även detta kan bli tillämpligt på hissar. Således skall de grundläggande krav i byggproduktdirektivet, som inte har tagits med i hissdirektivet, tillämpas på hissar (artiklarna 14 i direktivet 95/16/EG och 2.3 i byggproduktdirektivet samt bilaga I punkten 4 i direktivet 95/16/EG).

Även maskindirektivet 89/392/EEG kan bli tillämpligt på hissar. Om det finns en relevant risk som inte omfattas av hissdirektivet, skall således de grundläggande hälso- och säkerhetskraven i maskindirektivet tillämpas (bilaga I i direktivet 95/16/EG under rubriken Allmänt i punkten 1).

Direktiv om värmeanordningar

Ett tidigt direktiv om värmeanordningar m.m. är rådets direktiv (78/170/EEG) av den 13 februari 1978 om funktionen hos värmeanordningar för rumsuppvärmning och varmvattenförsörjning i nya eller befintliga icke-industriella byggnader samt värmeisolering och varmvattenförsörjning i hushåll i nya, icke-industriella byggnader. Enligt direktivet skall medlemsstaterna genom kontroll i samband med tillverkningen eller installationen säkerställa att alla nya värmeanordningar uppfyller de ekonomiskt försvarbara minimikraven i fråga om funktion (artiklarna 1.1 och 1.2). Några minimikrav anges emellertid inte i direktivet och detta torde därför sakna praktisk betydelse.

I fråga om värmepannor gäller rådets direktiv (92/42/EEG) av den 21 maj 1992 om effektivitetskrav för nya värmepannor som eldas med flytande eller gasformigt bränsle, ändrat genom direktiv 93/68/EEG. Direktivet ställer krav på verkningsgrad för sådana nya pannor med en märkeffekt på minst 4 kW och högst 400 kW som eldas med flytande eller gasformiga bränslen. Vissa typer av pannor är undantagna från direktivets tillämpningsområde (artikel 3). Medlemsstaterna får inte förbjuda, begränsa eller hindra att anordningar eller pannor som uppfyller kraven i direktivet släpps ut på marknaden eller tas i bruk på deras territorier, såvida inte något annat följer av fördraget om den Europeiska gemenskapen eller av andra direktiv eller gemenskapsbestämmelser (artikel 4.1). Medlemsstaterna skall vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att pannor tas i bruk bara om de uppfyller kraven på verkningsgrad i artikel 5 och de villkor för att tas i bruk som medlemsstaterna fastställer på grundval av de lokala klimatförhållandena och byggnadernas energimässiga och användningsmässiga egenskaper (artikel 4.2). Om varmvattenpannor eller pannor för installation i bostadsutrymmen redan fanns installerade i stor omfattning den dag då direktivet antogs gäller dock vissa undantag (artikel 4. 3). I artikel 5 anges de krav på nyttoverkningsgrad som pannor måste uppfylla. De harmoniserade standarder för kraven som utarbetas skall bl.a. fastställa vilka kontrollmetoder som skall gälla för produktion och mått.

Medlemsstaterna skall förutsätta att de väsentliga kraven på verkningsgrad är uppfyllda för pannor som överensstämmer med de nationella standarder som motsvarar harmoniserade standarder. Sådana pannor skall vara CE-märkta och åtföljas av en EG-försäkran om överensstämmelse (artikel 7).

Överensstämmelsen hos serietillverkade pannor skall certifieras på det sätt som anges i artikel 7. Enligt de förfaranden som fastställs i artikel 7 får medlemsstaterna besluta att för vissa pannor tillämpa ett särskilt system med märkning som gör det möjligt att klart ange pannornas energiprestanda (artikel 6). Märkningen skall ske med en till tre stjärnor. I artikel 8 ges bestämmelser om anmälda organ och vilka kriterier som skall användas när dessa utses.

Bestämmelserna i direktivet skall tillämpas fr.o.m. den 1 januari 1994. Fram t.o.m. den 31 december 1997 har dock anordningar fått släppas ut på marknaden och tas i bruk, om de uppfyllt de nationella regler som var i kraft inom deras territorium den dag då direktivet antogs.

Maskindirektivet

För maskiner gäller rådets direktiv (89/392/EEG) av den 14 juni 1989 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om maskiner, ändrat genom direktiv 91/368/EEG, 93/44/EEG och 93/68/EEG.

Direktivet gäller för maskiner i enlighet med den definition och med de undantag som anges i direktivet. Direktivet gäller inte när de risker med maskiner som omnämns i direktivet helt eller delvis omfattas av särdirektiv. Maskiner som omfattas av maskindirektivet måste uppfylla vissa närmare angivna grundläggande hälso- och säkerhetskrav. Maskiner

får inte släppas ut på marknaden, om de inte uppfyller dessa krav. Undantag gäller för maskiner som visas på mässor m.m. Å andra sidan får medlemsstaterna inte förhindra fri cirkulation på marknaden av maskiner som uppfyller direktivets krav.

Medlemsstaterna skall förutsätta att maskiner överensstämmer med de grundläggande hälso- och säkerhetskraven, om de är försedda med ett CE-märke och en EG-försäkran om överensstämmelse.

4.2 Gällande rätt och reformbehov

4.2.1 Gällande lagstiftning om byggnadsverk och byggprodukter

Med anledning av att Sverige i EES-avtalet förband sig att genomföra EG:s byggproduktdirektiv 89/106/EEG antog riksdagen i december 1992 en ny byggproduktlag (1992:1535), som trädde i kraft den 1 januari 1994. I lagen föreskrevs om lämplighetskrav på byggprodukter. I övrigt innehöll lagen i stor utsträckning bemyndiganden att meddela föreskrifter om införande av byggproduktdirektivets krav i Sverige.

Genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 1995 gjordes omfattande ändringar i prövningssystemet i plan- och bygglagen (1987:10, PBL). Bestämmelserna om de tekniska egenskapskraven i 3 kap. PBL sammanfördes med reglerna i byggproduktlagen till en ny lag (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. (BVL). Samtidigt infördes i plan- och bygglagen ett från bygglovsprövningen fristående tillsyns- och kontrollförfarande beträffande de tekniska egenskapskraven på byggnader och andra anläggningar.

Lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. gäller för byggnadsverk, dvs. byggnader och andra anläggningar, och för byggprodukter. Dessutom finns regler för en särskild kategori, benämnd anordningar i byggnadsverk.

I plan- och bygglagen anges förutsättningar för att få uppföra byggnader och de krav som avser utformningen av byggnader och andra anläggningar. Med andra anläggningar avses därvid sådana anläggningar som kräver bygglov. Begreppet anläggning i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. är mer omfattande. Som byggnadsverk räknas således också vissa anläggningar som faller utanför plan- och bygglagens regelsystem.

Bestämmelser om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk finns i 2 § BVL. Först anges under punkterna 1–6 i första stycket vissa krav som överensstämmer med byggproduktdirektivets grundläggande krav. Därefter anges under punkterna 7–9 vad som kan betraktas som nationella krav.

Med stöd av bemyndigande i 21 § BVL ges närmare föreskrifter om de tekniska egenskapskraven på byggnadsverk i förordningen (1994:1215) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. (BVF).

I fråga om hissar m.m. finns föreskrifter om tekniska egenskapskrav och bemyndigande för Boverket att meddela tillämpningsföreskrifter även i förordningen (1993:1598) om hissar och vissa andra motordrivna anordningar (hissförordningen).

Byggprodukter behandlas i 1 och 4–12 §§ BVL. Enligt 1 § avses med byggprodukt en produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk och som har betydelse för byggnadsverkets egenskaper i de avseenden som anges i 2 § första stycket 1–6, således byggproduktdirektivets grundläggande krav. Enligt 4 § skall en byggprodukt vara lämplig för avsedd användning för att få ingå i byggnadsverk. En byggprodukt är lämplig, om den har sådana egenskaper att det byggnadsverk i vilket den skall ingå, kan uppfylla de nämnda grundläggande egenskapskraven. Enligt 5 § får byggprodukter som uppfyller kravet på lämplighet släppas ut på marknaden och användas. I 6–12 §§ finns bestämmelser om märkning, tillsyn samt överklagande och verkställighet.

I ett särskilt avsnitt, 13 och 14 §§ BVL, ges vissa regler om anordningar i byggnadsverk. Enligt 13 § skall anordningar som avser att tillgodose vissa grundläggande krav på hälsa och säkerhet hållas i stånd. I 14 § anges att bestämmelserna för byggprodukter om märkning, tillsyn, m.m. skall gälla i tillämpliga delar för hissar och värmeanordningar.

I 22 § BVL finns bemyndiganden att meddela föreskrifter om krav på byggprodukter, bestyrkande av överensstämmelse med gällande krav, märkning m.m. Med stöd av dessa bemyndiganden har utförliga föreskrifter i nämnda hänseenden meddelats i 20–38 §§ BVF. I 22 § finns också bemyndiganden att meddela föreskrifter om bestyrkande av överensstämmelse med gällande krav på hissar och värmeanordningar och om märkning. Med stöd härav har föreskrifter meddelats om värmeanordningar i 19 och 19 a §§ BVF och om hissar i hissförordningen.

Utöver nu nämnda regler finns en särskild lag som gäller hissar. Enligt lagen (1977:484) med bemyndigande att meddela föreskrifter om hissar och andra lyft- eller transportanordningar m.m. bemyndigas regeringen att i fråga om bl.a. hissar meddela föreskrifter som gäller utförande, användande, m.m.

Byggprodukter, inklusive hissar och värmeanordningar, kan också beröras av maskindirektivet. Detta har genomförts med stöd av arbetsmiljölagstiftningen. I 3 kap. 8 § arbetsmiljölagen (1977:1160) finns således bestämmelser om rätt till marknadsföring av maskiner, produktinformation, m.m. I 4 kap. 1 § finns vidare ett bemyndigande att i fråga om tekniska anordningar meddela föreskrifter om villkor för tillverkning, användning, produktinformation, provning och kontroll. I arbetsmiljöförordningen (1977:1166) bemyndigas Arbetskyddsstyrelsen att meddela föreskrifter i de berörda hänseendena.

4.2.2 Reformbehovet

Anordningar i byggnadsverk

Lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. behandlar vid sidan av byggnadsverk och byggprodukter också s.k. anordningar i byggnadsverk. Detta har skapat oklarheter vad gäller formerna för den

reglering som behövs för genomförande av olika direktiv som berör sådana anordningar.

Som nämnts tidigare behandlar byggproduktdirektivet framför allt två frågor, nämligen lämplighetskrav på byggprodukter och märkning, allt i syfte att genomföra den inre marknaden.

Enligt byggproduktdirektivet avses med byggprodukt varje produkt som tillverkats för att infogas varaktigt i byggnadsverk. Direktivet gäller byggprodukter i den mån de berörs av något av vissa väsentliga krav på det färdiga byggnadsverket (motsvarande de krav som har intagits i 2 § första stycket 1–6 BVL). Värmepannor och hissar är uppenbarligen att betrakta som byggprodukter enligt direktivet. Av den lämnade redovisningen för direktiven framgår således att byggproduktdirektivet skall tillämpas i fråga om hissar.

I författningskommentaren till 1 § BVL i propositionen Ändring i plan- och bygglagen, m.m. (prop. 1993/94:178 s.127 f.) framhålls att definitionen av begreppet byggprodukt är densamma som fanns upptagen i 2 § byggproduktlagen och i artikel 1 i EG:s byggproduktdirektiv.

I byggproduktlagen fanns inga särskilda bestämmelser om de här aktuella anordningarna och dessa torde ha varit att betrakta som byggprodukter enligt lagen. Enligt förarbetena till lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. omfattas anordningarna emellertid inte av byggproduktdirektivet och är alltså inte att hänföra till byggprodukter. Vid behandlingen av vissa värmeanordningar och hissar m.m. i propositionen 1993/94:178 anfördes således följande (s. 108).

”Regler bör införas som gör det möjligt att – i den mån det blir aktuellt genom utvecklingen inom EES och behovet inte täcks av arbetsmiljölagens regler – genom förordning göra sådana bestämmelser om kontroll, märkning, marknadsföring och marknadsövervakning som finns i byggproduktlagen tillämpliga också på anordningar som inte omfattas av EG:s byggproduktdirektiv men som är avsedda att ingå i byggnadsverk på samma sätt som byggprodukter. Regeringen har därvid möjlighet att allt efter omständigheterna åstadkomma en lämplig samordning med andra förordningsbestämmelser av samma slag.”

I enlighet härmed har bestämmelserna om de åsyftade anordningarna i byggnadsverk tagits in i ett särskilt avsnitt i lagen där det dock i 14 § BVL föreskrivs att bestämmelserna om byggprodukter i 6–12 §§ skall gälla i tillämpliga delar för hissar och värmeanordningar.

När byggprodukter väl monterats i ett byggnadsverk gäller inget annat krav än att byggnadsverket skall underhållas så att dess egenskaper i huvudsak bevaras samt att anordningar som avses i 13 § BVL skall hållas i stånd. Sistnämnda lagrum innebär således ett längre gående underhållskrav för vissa anordningar än för byggnadsverket i övrigt. Anordningarna skall hållas i stånd. Bestämmelsen omfattar anordningar som har till syfte att tillgodose kraven på säkerhet i händelse av brand, skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö, säkerhet vid användning, energihushållning och värmeisolering samt tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Med anordningar i 13 och 14 §§ torde beträffande hissar inte enbart avses själva hissen, dvs. hisskorgen, utan även hisschaktet, maskinrummet

m.m. När det gäller värmeanordningar torde inte endast avses själva värmepannan utan även ledningarna, radiatorerna, expansionskärlet, pumpar etc. Ventilationsanordningar omfattar förutom själva fläkten och kanalerna även tilluftsdon m.m. Sådana anordningar som tar sikte på kravet på tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga innefattar de ramper, dörrar, ledstänger m.m. som tillsammans utgör anordningen. En anordning kan således motsvaras av en byggprodukt, men består vanligen av en kombination av flera byggprodukter.

Anordningar i byggnadsverk berörs således både av reglerna om byggprodukter och av reglerna om byggnadsverk. Den nuvarande regleringen där anordningar har behandlats som en kategori för sig har medfört problem. Mot denna bakgrund bör de regler som nu finns i 13 och 14 §§ BVL flyttas och ses över.

Direktiven om värmeanordningar och hissar

Genom reglerna om byggprodukter i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. har byggproduktdirektivet genomförts i lagstiftningen.

Av redovisningen i det föregående framgår att det för vissa slag av byggprodukter också finns särskilda direktiv vid sidan av det generella byggproduktdirektivet. Det gäller främst värmepannor och hissar m.m. Dessa direktiv är i dag genomförda med en systematik som inte är helt tillfredsställande. Eftersom de särskilda direktiven rör produkter på vilka även byggproduktdirektivet är tillämpligt är det önskvärt att erforderliga regler för genomförande av de särskilda direktiven samordnas med de generella reglerna om byggprodukter i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. Direktivet 95/16/EG om hissar har genomförts dels genom bestämmelser i olika lagar (1977 års lag om hissar m.m. och lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.), dels genom bestämmelser i hissförordningen. Ett mål bör vara att åstadkomma en systematisk förenkling så att lagstiftningen på området förs samman inom ramen för regleringen av byggprodukter.

Värmeanordningar berörs av direktivet 78/170/EEG om funktionen hos vissa värmeanordningar och direktivet 92/42/EEG om effektivitetskrav på värmepannor. Vissa regler för genomförande av dessa direktiv finns i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. och i förordningen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. Som framgår av den lämnade redovisningen för direktiven torde direktivet 78/170/EEG sakna praktisk betydelse, varför särskilda regler som anknyter till detta direktiv inte behöver införas. Direktivet 92/42/EEG är delvis genomfört genom bestämmelserna i nyssnämnda lag genom bestämmelserna om egenskapskrav. Direktivet ställer emellertid krav på en produktreglering och denna bör, i likhet med vad som gäller för hissar, samordnas med de generella reglerna om byggprodukter i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.

4.3 Anpassning av lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. till byggproduktdirektivet m.m.

Prop. 1998/99:62

4.3.1 Definitionen av byggprodukter m.m.

Regeringens förslag: Definitionen av en byggprodukt i lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. (BVL) ändras så att bättre överensstämmelse uppnås med vad som gäller enligt byggproduktdirektivet. Med byggprodukt kommer därmed att avses en produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk.

Utformningen av kravet på lämplighet vad gäller byggprodukter ändras så att det blir möjligt att fortlöpande anpassa kraven på byggprodukter till sådana krav som ställs enligt olika EG-direktiv.

Det särskilda avsnittet om anordningar i byggnadsverk (13–14 §§) tas bort. Därmed klargörs att sådana anordningar omfattas av reglerna om byggprodukter innan de ingår i ett byggnadsverk. Bestämmelserna om underhåll av sådana anordningar förs samman med det generella underhållskravet på byggnadsverk.

Promemorians förslag: Stämmer delvis överens med regeringens förslag (se promemorian s. 29). I promemorian föreslås dock att lagens bestämmelser om byggprodukter skall begränsas till att gälla sådana byggprodukter som omfattas av det s.k. byggproduktdirektivet.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Hyresgästernas Riksförbund* ställer sig frågande till varför hissar inte skall beröras av kraven enligt 2 § första stycket 7 och 8 i BVL, dvs. om lämplighet för avsett ändamål och om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. *Kammarrätten i Sundsvall* menar att förslaget innebär att det kommer att framstå som oklart om nämnda anordningar är att betrakta som byggprodukter.

Skälen för regeringens förslag: En tydlig åtskillnad bör enligt regeringens mening göras mellan de regler som gäller byggnadsverk som sådana och de regler som gäller byggprodukter.

Reglerna om byggnadsverk syftar således till att säkerställa vissa kvalitetskrav – av staten uppställda väsentliga egenskapskrav – på byggnader och anläggningar. Dessa krav skall vara uppfyllda när byggnadsverket uppförs eller ändras men skall också gälla under en rimlig tidsperiod framåt vilket bl.a. förutsätter att byggnadsverket underhålls.

Reglerna om byggprodukter har också till syfte att tillgodose liknande kvalitetskrav men syftar dessutom till att främja genomförandet av den inre marknadens principer om varors fria rörlighet och om harmonisering av olika länders krav på produkters egenskaper. I lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. avser kvalitetskraven primärt det färdiga byggnadsverket medan det beträffande byggprodukter anges att en produkt är lämplig om den har sådana egenskaper att det färdiga byggnadsverket, där produkten skall ingå, kan uppfylla uppställda egenskapskrav.

En byggprodukt är enligt den inledande definitionen i lagen, som i sin tur härrör från byggproduktdirektivet, en produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk. Reglerna om byggprodukter kommer därmed att ha sin främsta betydelse för tillverkning, import och försäljning av sådana produkter som skall ingå i ett byggnadsverk. Man kan säga att regleringen om byggprodukter gäller för dessa produkter fram till dess att de ingår i byggnadsverket. Vad som tidigare varit byggprodukter blir därefter en del av det färdiga byggnadsverket. De regler som handlar om kraven på byggnadsverk blir då tillämpliga. Vissa produkter, t.ex. hissar, rulltrappor, maskindrivna portar och värmepannor kan därmed först, såsom varor på en marknad, omfattas av reglerna om byggprodukter och därefter, såsom särskilda anordningar i byggnadsverk, komma att omfattas av speciella krav exempelvis på underhåll. Dessa krav är då att se som en del av regleringen av egenskapskraven på byggnadsverket och bör inte blandas samman med de regler som gäller för byggprodukter.

Lagens tillämpningsområde såvitt gäller byggprodukter

Enligt byggproduktdirektivet avses, som nu nämnts, med en byggprodukt en produkt som tillverkats för att infogas varaktigt i byggnadsverk. Därefter avgränsas direktivets tillämpningsområde till att omfatta byggprodukter i den mån de berörs av de i direktivet angivna väsentliga kraven på byggnadsverk, dvs. de krav som motsvaras av 2 § första stycket 1–6 BVL. I angiven lag har den sistnämnda begränsningen förts in i definitionen. Med byggprodukt avses således för närvarande en produkt som är avsedd att ingå i ett byggnadsverk och som har betydelse för de väsentliga kraven på byggnadsverket. Detta framstår som en onödig avvikelse från direktivet. Därför bör 1 § BVL ändras så att lagens definition av begreppet byggprodukt överensstämmer med direktivets.

Byggproduktdirektivets begränsning av tillämpningsområdet för direktivet synes innebära att byggprodukter som inte berörs av de väsentliga kraven faller utanför direktivets bestämmelser. För dessa produkter torde dock de allmänna EG-rättsliga principerna om fri rörlighet för varor gälla. Något skäl att begränsa lagens tillämplighet till byggprodukter som berörs av byggproduktdirektivets egenskapskrav synes däremot inte föreligga. En sådan begränsning kan tvärtom, vilket kommer att redovisas i det följande, försvåra ett ändamålsenligt genomförande av andra tvingande direktiv. Den begränsning som anges för direktivets tillämpningsområde bör därför inte längre gälla för lagens tillämplighet i sig. Det bör framhållas att detta inte innebär någon omedelbar ändring av det sakliga innehållet i bestämmelserna om byggprodukter. Den begränsning av lagens egentliga tillämpningsområde till att gälla de krav som anges i byggproduktdirektivet återfinns nämligen också i 4 § BVL som innehåller de materiella reglerna när det gäller lämplighetskraven på byggprodukter.

Den nu föreslagna utvidgningen av lagens tillämpningsområde såvitt gäller byggprodukter avses således inte ändra innebörden av nu angivna regler vars syfte är ett genomförande av byggproduktdirektivet. Avsikten

är däremot att skapa en möjlighet att med stöd av bemyndiganden i lagen kunna genomföra också andra EG-direktiv än byggproduktdirektivet som i praktiken rör byggprodukter.

Med den vidare definitionen av begreppet byggprodukt kommer lagen att omfatta i princip alla produkter som ingår i ett byggnadsverk. Vad *Kammarrätten i Sundsvall* anför i fråga om att det skulle framstå som oklart om hissar och andra anordningar är byggprodukter torde därmed inte bli något problem. Den valda lösningen får dock konsekvenser för vad som skall anses vara en lämplig byggprodukt enligt 4 § BVL. Enligt gällande bestämmelse är en lämplig byggprodukt en sådan produkt som dels har betydelse för byggnadsverkets egenskaper i de avseenden som anges i byggproduktdirektivet, dels själv har sådana egenskaper att byggnadsverket kan uppfylla direktivets krav. Med den föreslagna nya definitionen kommer också en produkt som faller utanför byggproduktdirektivets tillämpningsområde att anses som lämplig enligt 4 § BVL eftersom den inte i sig inverkar på de väsentliga egenskapskraven hos det färdiga byggnadsverket. Denna utvidgning av vad som skall anses vara en lämplig byggprodukt enligt 4 § BVL torde dock inte innebära några komplikationer. Enligt 5 § BVL gäller att byggprodukter som uppfyller det angivna kravet på lämplighet får släppas ut på marknaden och användas på avsett sätt. Nämnda lagrum jämte 6 § styr dessutom omfattningen av den tillsynsskyldighet som stadgas i 7 §, den s.k. marknadskontrollen, vilken skyldighet enligt gällande författning åvilar Boverket. Omfattningen av denna tillsyn torde inte direkt påverkas av den förändrade definitionen av vad som skall anses som en byggprodukt.

Närmare om regleringen om hissar och andra anordningar

Som framgår av redovisningen av reformbehovet har, enligt förarbetena de anordningar som regleras i 13 och 14 §§ BVL inte betraktats som byggprodukter trots att anordningarna eller delar av dessa torde vara att betrakta som byggprodukter enligt byggproduktdirektivet. Detta har inneburit att nämnda anordningar ansetts i princip falla utanför den reglering som införts för genomförandet av byggproduktdirektivet, framför allt 4 och 5 §§ BVL.

I promemorian har föreslagits att definitionen på byggprodukter och tillämpningsområdet för bestämmelserna om dessa anpassas till motsvarande regler i byggproduktdirektivet. Promemorians förslag innebär att hissar och värmepannor kommer att betraktas som byggprodukter och omfattas av samtliga regler om dessa produkter, dvs. även 4 och 5 §§ BVL. Härigenom öppnas en möjlighet att med stöd av 4 § och 22 § 1 BVL föreskriva om lämplighetskrav på dessa produkter. Emellertid är lämplighetskravet enligt 4 § utformat på så sätt att en byggprodukt är lämplig om det färdiga byggnadsverket kan uppfylla de väsentliga egenskapskraven enligt byggproduktdirektivet, dvs. 2 § första stycket 1–6. Såsom 4 § BVL nu är utformad synes endast föreligga möjlighet att med stöd av 22 § 1 BVL meddela föreskrifter som tar sikte på nämnda egenskapskrav på det färdiga byggnadsverket, däremot inte

andra egenskapskrav som berör t.ex. handikappanpassning. Enligt bilaga I till direktivet 95/16/EG om hissar gäller emellertid beträffande hisskorg (1.2 andra stycket) att den i vissa fall skall vara utformad på så sätt att den inte på grund av sina strukturella egenskaper försvårar eller förhindrar handikappade personers tillgång till och användning av hissen, samt att det är möjligt att på lämpligt sätt anpassa den så dessa personers användning av hissen underlättas.

Det redovisade kravet tar således sikte på handikappanpassning, dvs. kravet på det färdiga byggnadsverket enligt 2 § första stycket 8 BVL. Därmed torde det, såsom *Hyresgästernas Riksförbund* påpekat, inte vara möjligt att föreskriva om sådana krav på hissar i egenskap av produkter eftersom 4 § BVL som nyss nämnts begränsar omfattningen av bemyndigandet i 22 § 1 BVL. Med hänsyn härtill bör 4 § ändras så att det blir möjligt att föreskriva också om andra krav för vissa byggprodukter än sådana som tar sikte på de väsentliga egenskapskraven enligt byggproduktdirektivet, t.ex. krav om handikappanpassning enligt den nyssnämnda bestämmelsen i hissdirektivet. Därigenom kan alla de skilda produktkrav som ställs på hissar enligt såväl byggproduktdirektivet som hissdirektivet regleras genom föreskrifter meddelade med stöd av 22 § 1 BVL.

Lagrådet har pekat på att det remitterade lagförslaget, där 4 § BVL getts ett tillägg med innebörd att även krav enligt föreskrifter meddelade med stöd av 22 § kan uppfyllas, innebär ett cirkelresonemang eftersom 22 § 1 beträffande lämplighetskravet hänvisar till 4 § och 4 § i samma hänseende hänvisar till föreskrifter enligt 22 §. Lagrådet har föreslagit att om syftet är att även krav på handikappanpassning skall införas för byggprodukter bör en direkt hänvisning till krav enligt 2 § första stycket 8 göras i 4 §.

Regeringen vill i fråga om den lagtekniska lösningen anföra följande. Syftet med förslaget är att alla de skilda produktkrav som för närvarande ställs på hissar enligt såväl byggproduktdirektivet som hissdirektivet skall kunna regleras genom föreskrifter meddelade med stöd av 22 § 1 BVL. Den föreslagna ändringen i 4 § sammanhänger också med det nyss redovisade förslaget om utvidgningen av lagens tillämpningsområde såvitt gäller byggprodukter. Avsikten med den sistnämnda utvidgningen är att skapa en möjlighet att med stöd av bemyndiganden kunna genomföra också andra EG-direktiv som i praktiken rör byggprodukter. För att med säkerhet kunna uppfylla detta bör den riktigaste lösningen vara att i 22 § 1 ta bort hänvisningen till 4 §. Lagrådet har mot detta invänt dels att det inte finns några materiella regler som anknyter till lämplighetskravet i 22 § 1 – något som dock torde kunna accepteras enligt Lagrådet eftersom en förutsättning är att det finns internationella åtaganden, främst EG-direktiv i grunden – dels att det i 2 § första stycket 7 talas om lämplighet för avsett ändamål, något som skulle kunna vilseleda till tolkningen att övriga krav enligt nyssnämnda lagrum inte kan läggas till grund för föreskrifter. I sistnämnda fråga gör emellertid regeringen den bedömningen att någon risk för vilseledande inte föreligger. Uttrycket lämpliga för avsedd användning i 22 § 1 återfinns även i 4 § som anger att byggprodukter skall vara lämpliga för avsedd användning för att få ingå i byggnadsverk, dvs.

lämpliga för användning som byggprodukter, varefter det i sistnämnda lagrum ges en definition på vad detta innebär. Uttrycket lämplighet för avsett ändamål i 2 § första stycket 7 tar däremot sikte på byggnadsverket som sådant, t.ex. att ett bostadshus är lämpligt för boende. Även om uttrycken lämpliga för avsedd användning och lämplighet för avsett ändamål vid en första betraktelse kan förefalla lika föreligger enligt regeringens mening en tillräckligt tydlig skillnad mellan de båda uttrycken för att välja den föreslagna justeringen av 22 § 1. Förslaget leder, såsom även Lagrådet pekat på, till att den föreslagna 22 § 5, som behandlas i det kommande, bör erhålla en annan lydelse.

Som angetts i det föregående styrs omfattningen av Boverkets marknadskontroll av 4–6 §§ BVL. Sådana krav på produkter som meddelas med stöd av 22 § 1 BVL kommer därför att påverka Boverkets tillsynsansvar. Det innebär emellertid ingen reell utökning av Boverkets ansvarsområde eftersom det i 14 § BVL i dess gällande lydelse föreskrivs att 6–12 §§ gäller i tillämpliga delar för hissar och värmeanordningar. Detta torde innebära att Boverket redan i dag har ansvar för marknadskontrollen såvitt avser dessa produkter.

Med de förslag som nu redovisas kan de särskilda bestämmelserna om hissar och värmeanordningar i 14 § BVL utgå. Förslagen medför att ändringar också måste göras i 22 § 2 och 3 BVL. I dessa bestämmelser sidoordnas byggprodukter, hissar och värmeanordningar. De föreslagna ändringarna innebär att hissar och värmeanordningar skall behandlas som byggprodukter, varför dessa anordningar inte längre skall nämnas särskilt.

Hissar, värmeanordningar och andra anordningar kommer enligt vad som nu föreslagits att anses som byggprodukter i den mån de är avsedda att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk men ännu inte infogats. Efter infogandet kommer dessa anordningar att vara en del av det färdiga byggnadsverket. Det framstår då som naturligt att de särskilda kraven på underhåll m.m. av sådana anordningar samordnas med det allmänna underhållskravet på det färdiga byggnadsverket som regleras i 2 § tredje stycket BVL. Den särskilda bestämmelsen i 13 § BVL bör därför flyttas.

4.3.2 Marknadsföring av hissar och värmeanordningar

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om förbud mot marknadsföring av produkter som inte uppfyller föreskrivna krav.

Promemorians förslag: Stämmer delvis överens med regeringens förslag (se promemorian s. 30-32).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inga invändningar mot förslaget. *Boverket* har påpekat att det enligt direktivet om värmepannor (92/42/EEG) bör ställas krav på att värmepannor som inte uppfyller föreskrivna krav inte endast hindras att tas i bruk utan även hindras från att släppas ut på marknaden.

Hissdirektiven

Som redovisats i det föregående finns det tre EG-direktiv som rör hissar, nämligen direktiven 84/528/EEG och 84/529/EEG, vilkas betydelse begränsas till hisskomponenter, samt direktivet 95/16/EEG om hissar. De två förstnämnda direktiven förutsätter föreskrifter om EEG-typkontroll och EEG-kontroll i fråga om hisskomponenter och om rättsverkningar av sådana förfaranden. Enligt föreskrift i direktivet 95/16/EEG upphör direktiven 84/528/EEG och 84/529/EEG att gälla den 1 juli 1999.

Direktiven ålägger medlemsländerna en skyldighet att se till att komponenter som genomgått EEG-typkontroll får släppas ut på marknaden och installeras, varvid EEG-typkontroll och EEG-kontroll skall ges samma giltighet som motsvarande nationella förfarande. Boverket har genom föreskrifter (BFS 1997:1) infört regler om nyssnämnda kontroll. I promemorian som utgår ifrån att nyssnämnda föreskrifter har meddelats utan erforderligt stöd i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. lämnas förslag som avses ge erforderligt bemyndigande. Enligt regeringens mening föreligger emellertid tillräckligt stöd för de meddelade föreskrifterna i den nuvarande bemyndiganderegeln i 22 § BVL som innebär en rätt att meddela föreskrifter om bestyrkande av överensstämmelse med gällande krav på byggprodukter, hissar och värmeanordningar och om märkning av dessa som förutsättning för att de skall få släppas ut på marknaden. Något ytterligare bemyndigande behövs därför inte.

Direktivet 95/16/EG om hissar ställer utförliga krav som hissar och säkerhetskomponenter måste uppfylla för att få marknadsföras och användas. Genom de i föregående avsnitt föreslagna ändringarna blir hissar att betrakta som byggprodukter varvid det grundläggande kravet i 4 § BVL på lämplighet som förutsättning för att få användas blir tillämpligt på hissar och säkerhetskomponenter. Någon ytterligare lagreglering erfordras därför inte. De angivna kraven i direktivet blir tillämpliga på hissar som byggprodukter genom förordningsföreskrifter och Boverkets föreskrifter.

Direktivet 95/16/EG ställer emellertid också krav på hinder mot marknadsföring av hissar och hisskomponenter som inte uppfyller direktivets krav. Lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. föreslås därför kompletterad med ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om förbud mot att på marknaden släppa ut byggprodukter som inte uppfyller nämnda krav.

Direktiven om värmeanordningar

För värmeanordningar finns två direktiv, dels direktivet 78/170/EEG om funktionen hos värmeanordningar m.m., ändrat genom direktivet 82/885/EEG, dels direktivet 92/42/EEG om effektivitetskrav för nya värmepannor som eldas med flytande eller gasformigt bränsle.

Enligt promemorian ställer direktivet 92/42/EEG endast krav på att medlemsländerna skall förbjuda användning av pannor som inte uppfyller ställda krav men inte krav på hindrande av marknadsföring.

Boverket har i sitt remissvar pekat på att direktivet med anledning av den nya modellen för lagstiftning inom EU bör tolkas så att det finns en villkorsmässig koppling mellan uppfyllandet såväl av de tekniska kraven som av de procedurer som gäller för kontroll av överensstämmelse med de tekniska kraven inklusive CE-märkning och rätten att släppa ut en produkt på marknaden. Med det bemyndigande som regeringen föreslår om förbud mot marknadsföring av produkter som inte uppfyller föreskrivna krav kommer stöd för att genom förordning meddela föreskrifter i detta hänseende att föreligga.

Direktivet 78/170/EEG om funktionen hos värmeanordningar m.m., som ändrats genom direktivet 82/855/EEG, innehåller inte några funktionskrav och saknar därför för närvarande praktisk betydelse. Om sådana krav emellertid skulle införas bör det finnas kvar ett stöd för Boverket att meddela föreskrifter. Genom de ändringar i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. som redovisats i det föregående föreligger enligt regeringens mening erforderliga bemyndiganden.

4.4 Upphävande av lagen (1977:484) med bemyndigande att meddela föreskrifter om hissar och andra lyft- eller transportanordningar m.m.

Regeringens förslag: Lagen (1977:484) med bemyndigande att meddela föreskrifter om hissar och andra lyft- eller transportanordningar m.m. upphävs.

Promemorians förslag: Stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har inga invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 1977 års lag bemyndigas regeringen att i fråga om dels hissar och andra lyft- eller transportanordningar, dels portar och liknande anordningar meddela föreskrifter som gäller utförande, användande, besiktning eller tillsyn eller som i övrigt är påkallade från säkerhetssynpunkt. Regeringen bemyndigas vidare att meddela föreskrifter om avgifter för sådan provning m.m. som har föreskrivits med stöd av bemyndigandet. Regeringen får slutligen överlåta på en förvaltningsmyndighet att meddela föreskrifter om utförande m.m. (egenskapskrav och kontroll) och åt kommunen att meddela föreskrifter om avgifter.

I förarbetena till lagen (prop. 1976/77:125) angavs att det inom området för officiell provning av lyft- och transportanordningar saknades bemyndigande att meddela bestämmelser om provning, kontroll eller besiktning av sådana hissar som stod under byggnadsnämndens tillsyn. De då gällande reglerna om sådana hissar återfanns i kungörelsen (1939:738)

angående anordnande och begagnande samt tillsyn av vissa hissar. Eftersom fråga då uppkommit om ändring i denna kungörelse – vilket enligt regeringsformen bara kunde ske efter bemyndigande i lag – behövdes en lag med erforderliga bemyndiganden.

De i tidigare avsnitt föreslagna ändringarna i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. innebär att de bemyndiganden som behövs att meddela föreskrifter om egenskapskrav och kontroll kommer att återfinnas i den lagen. Motsvarande bestämmelser i 1977 års lag bör därför kunna utgå.

I enlighet med det s.k. öppna systemet för provning och kontroll föreskrivs i fråga om sådan kontroll beträffande hissar i förordningen (1993:1598) om hissar och vissa andra motordrivna anordningar att den som äger eller annars ansvarar för anordningen kan åläggas att låta undersöka denna genom besiktning eller annan teknisk kontroll (7 och 8 §§). Sådan besiktning skall på uppdrag av den som ålagts att utföra en sådan – normalt den som äger eller annars ansvarar för anordningen – utföras av ett organ, vars kompetens för uppgiften styrkts genom ackreditering enligt lagen (1992:1119) om teknisk kontroll.

Innebörden av denna reglering är att de ackrediterade organen är privaträttsliga subjekt som arbetar på uppdragsbasis och som bestämmer sina avgifter själva. Vidare föreligger möjlighet att med stöd av bemyndigande i lagen (1992:1119) om teknisk kontroll styra prissättningen för angiven kontroll (jfr prop. 1991/92:170, bilaga 11 s. 52). Därmed saknas behov av särskilt bemyndigande att föreskriva om avgifter för kontroll av nu aktuella anordningar. Det bemyndigande som ges i 1977 års lag om avgifter för kontroll kan därmed också utgå.

Eftersom bemyndiganden motsvarande de som ges i 1977 års lag således redan finns eller kommer att införas genom de övriga förslag som regeringen redovisat i det föregående kan lagen upphävas.

4.5 Ingripanden mot eftersatt underhåll

Regeringens förslag: Det görs tydligt att ingripande mot eftersatt underhåll av byggnader och anordningar skall kunna göras med stöd av reglerna i plan- och bygglagen (1987:10) om tillsyn, kontroll och påföljder.

Promemorians förslag: Stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget. *Kammarrätten i Göteborg* anför att förslaget innebär att det är oklart om det går att ingripa med stöd av plan- och bygglagen:s bestämmelser om en anordning av något annat skäl än eftersatt underhåll inte uppfyller de krav som finns i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m., såsom krav enligt den föreslagna regeln om befintliga hissar (avsnitt 4.7). *Kammarrätten i Sundsvall* påpekar att en hänvisning till föreskrifter enligt 21 § BVL även bör gälla beträffande underhållskravet.

Bakgrund: Enligt 2 § tredje stycket lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. (BVL) skall byggnadsverk underhållas så att deras egenskaper i de hänseenden som avses i paragrafens första stycke i huvudsak bevaras.

I fråga om tillsyn, kontroll och påföljder hänvisas i 3 § BVL till bestämmelserna i 9 och 10 kap. PBL. Enligt 10 kap. 15 § PBL ges byggnadsnämnden möjligheter att ingripa med föreläggande, om någon underlåter att utföra arbete eller vidta någon annan åtgärd som åligger honom enligt plan- och bygglagen eller enligt någon föreskrift eller något beslut som har meddelats med stöd av lagen. Härvid inställer sig frågan om en underhållsåtgärd som krävs enligt lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. skall anses som en åtgärd som det åligger någon att vidta enligt plan- och bygglagen.

Enligt 3 kap. 3 § PBL skall byggnader uppfylla de krav som anges i 2 § BVL i den utsträckning som följer av föreskrifter utfärdade med stöd av 21 § den lagen. Dessa regler i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. gäller alltså som regler enligt plan- och bygglagen. Enligt 21 § BVL får meddelas de närmare föreskrifter som behövs för att byggnadsverk skall uppfylla kraven enligt 2 § första stycket. Underhållskravet regleras emellertid i 2 § tredje stycket och därmed torde möjligheter att med stöd av plan- och bygglagen ingripa mot eftersatt underhåll saknas.

För de anordningar i byggnadsverk som avses i 13 § BVL ställs det längre gående krav på underhåll. Anordningarna skall hållas i stand. Enligt 23 § BVL får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för kontroll av att anordningarna hålls i stand. I fråga om ventilationssystem och hissar m.m. finns sådana föreskrifter i förordningen (1991:1273) om funktionskontroll av ventilationssystem och i hissförordningen. Där ges således föreskrifter om en fortlöpande kontroll av anordningarna genom i första hand särskilda sakkunniga eller organ. När det gäller möjligheterna att med stöd av plan- och bygglagen ingripa mot eftersatt underhåll inställer sig samma problem som behandlats nyss.

I hissförordningen finns emellertid bestämmelser om användningsförbud och ansvar vid överträdelse av förbud. Vidare finns i förordningen om funktionskontroll av ventilationssystem en föreskrift om att byggnadens ägare snarast möjligt skall avhjälpa vid besiktningen påtalade brister. Därvid skall byggnadsnämnden i enlighet med vad som föreskrivs i plan- och bygglagen övervaka att byggnadens ägare fullgör sina skyldigheter. Bestämmelsen härrör från tiden före reformeringen av lagstiftningen år 1995 som innebar att underhållskraven fördes över från plan- och bygglagen till lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.. Då hade förordningen sitt stöd i ett bemyndigande i 16 kap. PBL. Reformen innebar emellertid att förordningen nu i stället har stöd i bemyndigande i 23 § BVL. Effektiviteten i den nämnda kopplingen till plan- och bygglagen kan därför ifrågasättas.

Skälen för regeringens förslag: Som redovisats i det föregående saknas i dag uttryckligt lagstöd för att med stöd av plan- och bygglagen

ingripa mot eftersatt underhåll eller brist i kravet att anordningar skall hållas i stånd.

I propositionen som behandlade bl.a. införandet av lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. (prop. 1993/94:178 s. 95) angavs följande om underhållskravet: "Underhållskravet i 3 kap. 13 § PBL är visserligen inte ett egenskapskrav, men har så nära samband med de tekniska egenskaperna att det av den anledningen delvis bör flyttas till den nya lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m.". I 3 kap. 13 § PBL i dess lydelse före ikraftträdandet av lagförslagen i nyssnämnda proposition reglerades dels underhållskravet, dels kravet att anordningar skulle hållas i stånd. I författningskommentaren till ändringarna i nämnt lagrum (prop. s. 112) angavs att de två första meningarna strukits och att dessa bestämmelser överförts till 2 § tredje stycket respektive 13 § BVL.

Avsikten var således inte att någon saklig ändring beträffande möjligheten att ingripa mot eftersatt underhåll m.m. skulle ske i samband med överflyttningen från plan- och bygglagen till lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.. Därför bör en uttrycklig regel om ingripande mot eftersatt underhåll m.m. nu åter införas. Detta bör ske på sätt som *Kammarrätten i Sundsvall* föreslagit, nämligen genom att bemyndigandet i 21 § BVL utsträcks till att gälla hela 2 § BVL. Därigenom kommer nödvändiga föreskrifter att kunna meddelas om kravet på underhåll enligt 2 § tredje stycket BVL. Lagtexten bör, såsom *Kammarrätten i Göteborg* anført, utformas så att det klart anges att det skall vara möjligt att ingripa med stöd av plan- och bygglagen även när det gäller befintliga hissar som inte uppfyller sådana höjda krav som kan komma att föreskrivas för dessa i enlighet med vad som föreslås i avsnitt 4.7.

4.6 Överklagande till förvaltningsdomstol

Regeringens förslag: En kommunal nämnds beslut att vägra någon godkännande för viss kontroll enligt regleringen om funktionskontroll av ventilationssystem får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Skälen för regeringens förslag: I 15–17 §§ BVL regleras frågor om funktionskontroll av ventilationsansläggningar, varvid regler ges om krav på den som skall utföra kontrollen. Därvid gäller att som funktionskontrollant får endast utses den som fått godkännande (riksbehörighet) av ett organ som ackrediterats för detta ändamål enligt 14 § lagen (1992:1119) om teknisk kontroll eller den som fått godkännande för viss kontroll av den eller de kommunala nämnder som fullgör kommunens uppgifter inom plan- och byggväsendet. Vidare gäller att den kommunala nämnden kan besluta att utse annan funktionskontrollant om en funktionskontrollant åsidasatt sina skyldigheter. Ett sådant beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

När det gäller frågan om godkännande av funktionskontrollant för viss kontroll finns emellertid inga regler i lagen om överklagande av

nämndens beslut att vägra godkännande. I stället regleras den frågan i förordningen (1991:1273) om funktionskontroll av ventilationssystem, där det föreskrivs att ett sådant beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol och att prövningstillstånd gäller vid överklagande till kammarrätten.

Enligt 11 kap. 4 § regeringsformen gäller att regler om domstolarnas rättsskipningsuppgifter, om huvuddragen av deras organisation och om rättegången skall föreskrivas i lag. Detta innebär att bestämmelser om överklagande till domstol bör stå i lag. Regeringen anser därför att den överklaganderegeln som nu finns i förordningen om ventilationssystem bör föras över till lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.

4.7 Höjd säkerhetsnivå för befintliga hissar

EG:s hissdirektiv antogs den 29 juni 1995. Detta direktiv reglerar den fria handeln med hissar och hisskomponenter samt installationen av hissar. Direktivet rör således bara säkerhetsnivån när det gäller nya hissar. I anslutning till direktivet rekommenderade emellertid EU-kommissionen i en skrivelse den 8 juni 1995 (95/216/EG) medlemsstaterna att vidta åtgärder för att tillförsäkra ett tillfredsställande underhåll av befintliga hissar och en höjning av säkerhetsnivån också för dessa hissar. Till rekommendationen finns fogad en bilaga med tio konkreta åtgärder för höjning av säkerheten samt en uppmaning att genomföra ytterligare åtgärder i det fall det innebär en förbättring av säkerheten.

Kommissionens rekommendation har antagits med beaktande av bl.a. att åtgärder för höjning av säkerheten kan fördelas över flera år.

I den till rekommendationen fogade bilagan anges följande åtgärder.

1. Installation av dörrar i hisskorgen, och av våningsvisare inuti hisskorgen.
2. Kontroll, och eventuellt utbyte, av korgens upphängningslinor.
3. Modifiering av anordningar för avsaktning för att uppnå dels en progressiv avsaktning, dels en god s.k. stannplansnoggrannhet.
4. Åtgärder för att göra manöverenheterna både i korgen och på stannplanet användbara och förståeliga för obeledsagade handikappade personer.
5. Installation av detektorer på automatiskt stängande dörrar för att förhindra klämning av människor och djur.
6. Installation av ett fångsystem med progressiv avsaktning på hissar med högre hastighet än 0,6 m/s.
7. Modifiering av alarmsystemen för att tillförsäkra en permanent kontakt med en snabbt assisterande serviceenhet.
8. Utbyte av asbest om sådan finns i bromsmekanismerna.
9. Installation av anordning som förhindrar okontrollerad korgrorelse uppåt.
10. Installation av nödbelysning i hisskorgen som träder i funktion vid avbrott i huvudströmförsörjningen.

Genom beslut den 6 juni 1996 uppdrog regeringen åt Boverket att utreda i vad mån svenska hissar uppfyller kommissionens rekommendation och i vad mån ytterligare åtgärder erfordras. I de fall Boverket fann att någon eller några av de av kommissionen föreslagna åtgärderna inte var tillfredsställande lösta, skulle verket enligt regeringens uppdrag beräkna de ekonomiska konsekvenserna av att genomföra dessa åtgärder i det befintliga beståndet samt studera möjligheterna och kostnaderna för att uppnå samma säkerhetshöjning med alternativa åtgärder.

Boverket har den 30 oktober 1996 till regeringen överlämnat en rapport, som därefter har kompletterats den 21 november och den 23 december 1996. I rapporten finns en redovisning av andra länders åtgärder. Där framgår att inget land ännu har vidtagit några åtgärder som en direkt följd av kommissionens rekommendation. Däremot hade vissa länder, exempelvis Frankrike, Danmark och Norge redan innan rekommendationen kom förberett eller infört skärpta krav för befintliga hissar som saknar korgdörr. Till rapporten har fogats bilagor med konsekvensanalyser av olika typer av åtgärder. Boverket uppskattar de totala investeringskostnaderna för att genomföra rekommendationen till mellan ca 1,9 miljarder kronor och ca 5 miljarder kronor beroende på om åtgärderna genomförs i paket om flera åtgärder samtidigt under en övergångstid eller var och en för sig.

En sammanfattning av rapporten återfinns i *bilaga 9*. Av rapporten framgår att vissa av de rekommenderade kraven redan uppfylls i det befintliga beståndet. Kontroll och eventuellt byte av korgens upphängningslinor (p. 2) sker redan idag i samband med den återkommande besiktningen. Dagens krav på befintliga hissar motsvarar den rekommenderade åtgärden i (p. 5). Ett förbud mot asbest (p. 8) finns i Sverige sedan flera år. Manöverenheterna i korgen och på stannplanet är enligt svenska regler förståeliga och användbara utom för personer med nedsatt synförmåga (del av p. 4).

Med utgångspunkt från rapporten har i den inom Inrikesdepartementet upprättade promemorian lämnats förslag till vissa ändringar i lagstiftningen om hissar.

4.7.1 Bemyndigande för regeringen m.m.

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bemyndigas att föreskriva om skärpta krav för befintliga hissar i byggnader.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås att hissar i befintliga byggnader senast den 31 december år 2007 skall uppfylla de krav som följer av rekommendationen samt att en detaljerad uppräknings görs i förordning av de åtgärder som måste vara genomförda inom den angivna tidsfristen.

Remissinstanserna: Huvuddelen av remissinstanserna ställer sig bakom grundtanken i promemorian att det finns anledning att förbättra

säkerheten när det gäller befintliga hissar. Däremot har endast ett fåtal tillstyrkt det föreslagna tillvägagångssättet med detaljerade tekniska krav i författningsform som samtliga skall vara uppfyllda inom en viss tid. *Hyresgästernas Riksförbund* föreslår att de detaljerade kraven i BVF skall utgå. I stället bör Boverket bemyndigas att utarbeta regler för hur säkerheten i befintliga hissar kan höjas. *Riksbyggen* anser att regeringen bör uppdra åt Boverket att utreda hur säkerheten hos befintliga hissar kan höjas och att föreslå en tidsplan för genomförandet. *HSB Riksförbund* anser att frågan om säkerhetshöjande åtgärder i befintliga hissar bör utredas ytterligare av Boverket i samverkan med bl.a. företrädare för ägare och förvaltare av flerbostadshus. *SABO* menar att det föreslagna tillvägagångssättet med detaljerade krav är olyckligt och föreslår i stället att Boverket bemyndigas att utarbeta regler för hur säkerheten hos befintliga hissar kan ökas och att även föreslå lämpliga tidpunkter för införandet. *SAQ Kontroll AB* anser att är önskvärt att åtgärderna fördelas under en längre tid med olika ikraftträdandetider så att hissbranschens kapacitet räcker till. *Boverket* framhåller att ett successivt ikraftträdande grundat på hissinstallationens ålder skulle kunna förhindra att det vid tidpunkten för ikraftträdandet blir en anhopning av upphandlingsåtgärder. Även *Hissförbundet* föreslår att en tidsgräns gemensam för alla åtgärder bör ersättas med en etappindelad tidsplan. Förbundet anser också att samhällskostnaderna för att genomföra åtgärderna blir avsevärt lägre än vad man utgått från i promemorian. *Sveriges Fastighetsägareförbund* anser att åtgärderna för att öka säkerheten i första hand bör genomföras frivilligt av fastighetsägare. Förbundet bedömer också att Boverkets kostnadsuppskattning är alltför optimistisk.

Skälen för regeringens förslag

Behovet av ytterligare åtgärder

En EU-rekommendation är inte rättsligt bindande för medlemsstaterna. Sverige har således ingen formell skyldighet att genomföra de åtgärder som anges i rekommendationen. Med hänsyn till rekommendationens syfte att förbättra skyddet för människors hälsa och säkerhet finns det dock anledning att tillmäta den stor betydelse. Boverkets rapport visar att det redovisas ett betydande antal olyckor varje år som är orsakade av brister i befintliga hissar. Dessutom kan man på goda grunder anta att det verkliga antalet olyckor orsakade av hissar är större än vad som framgår av tillgängliga uppgifter eftersom skador från hissar ofta inte redovisas särskilt. Det framgår dock av tillgängliga uppgifter att avsaknaden av dörr på hisskorgen förorsakat flera allvarliga olyckor, i vissa fall med dödlig utgång. Om en hiss saknar innerdörr ökar risken bl.a. för barn att fastna med skor eller fingrar i schaktdörrspringor eller i ojämnheter i schaktväggen. Även dålig stannplansnoggrannhet orsakar en hel del olyckor, särskilt bland äldre människor. Antalet hissar som saknar alarmsystem med tvåvägskommunikation uppgår till cirka 60 000. I uppskattningsvis 20 fall per dygn inträffar det att människor fastnar i sådana hissar. De psykiska påfrestningarna kan i vissa fall bli svåra och det kan

även finnas risk för fysiska skador. Avsaknad av nödbelysning förstärker givetvis de psykiska påfrestningarna vid ett stopp. Hos många människor finns en rädsla att använda hiss särskilt under vissa tider på dygnet. För möjligheterna för många handikappade att utnyttja hiss är det självfallet av betydelse att manöverenheterna inte bara är användbara genom att de kan nås utan även att de är förståeliga.

Mot den nu redovisade bakgrunden anser regeringen att det finns skäl att förbättra säkerheten i befintliga hissar. En övervägande majoritet av remissinstanserna delar denna uppfattning även om många har invändningar mot den närmare utformningen av förslaget i promemorian. Det bör därför nu skapas en möjlighet att ställa sådana ökade krav på befintliga hissar som behandlas i kommissionens rekommendation. Med hänsyn bl.a. till vad som framkommit vid remissbehandlingen bör regleringen dock utformas på ett annat sätt än vad som föreslogs i promemorian.

Den närmare utformningen av en ny regel

Hissar ingår i byggnadsverk och de tekniska egenskapskraven på byggnadsverk i 2 § BVL är därför tillämpliga på hissar. Enligt 21 § BVL får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela de närmare föreskrifter som behövs för att byggnadsverk skall uppfylla dessa krav. Reglerna i 2 § BVL avser emellertid som tidigare nämnts endast nya eller ändrade byggnader och hissar. Något stöd i dessa regler för att föreskriva om nya krav på befintliga anordningar i byggnadsverk finns inte. Det är därför nödvändigt att införa en ny regel som ger möjlighet ställa sådana krav på befintliga hissar.

Regeringen anser att regleringen bör utformas som dels en allmänt hållen bestämmelse i anslutning till 2 § BVL som innebär att också befintliga hissar skall uppfylla vissa angivna krav, dels ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter i ämnet. I denna del överensstämmer regeringens förslag med promemorians.

Promemorian innehåller dessutom förslag om att en genomförandetid nu skall bestämmas inom vilken samtliga de i rekommendationen angivna åtgärderna skall vara utförda. Vidare redovisas förslag till en detaljerad uppräkningslista av de åtgärder som måste vara genomförda inom den angivna tidsfristen. Flera remissinstanser anser att de detaljerade kraven bör utgå. Dessutom anser vissa remissinstanser att genomförandetiden i promemorian bör ersättas med ett successivt genomförande.

Regeringen delar remissinstansernas uppfattning att det är olämpligt att i lag lägga fast en tidpunkt inom vilken samtliga åtgärder måste vara genomförda. En konsekvens av en sådan ordning kan förväntas bli att det sker en anhopning av upphandlingsåtgärder i anslutning till den angivna tidpunkten, något som i sig kan verka kostnadshöjande. Genomförandet bör i stället ske successivt med utgångspunkt i en närmare prioritering av åtgärderna. Regeringen anser emellertid att det underlag som föreligger inte är tillräckligt för att det nu skall vara möjligt att närmare ange hur och efter vilka kriterier som en sådan prioritering bör ske. Det är också

nödvändigt att fastighetsägare, fastighetsförvaltare, hisstillverkare och inte minst företrädare för hyresgästerna ges tillfälle att påverka hur och i vilken takt kraven på befintliga hissar skall höjas. Mot bakgrund av att Boverkets kostnadsredovisning har ifrågasatts från olika håll är det också nödvändigt att analysen av kostnaderna för olika handlingsalternativ vidareutvecklas.

Regeringen anser därför att frågan om på vilket sätt och inom vilka tider som olika säkerhetshöjande åtgärder skall utföras i befintliga hissar behöver utredas ytterligare innan närmare föreskrifter om genomförandet utformas. Regeringen avser att ge Boverket i uppdrag att i samarbete med företrädare för bl.a. fastighetsägare och hyresgäster samt hissbranschen ta fram det ytterligare underlag som behövs.

I detta utredningsarbete bör en närmare prioritering göras av de olika åtgärdernas betydelse från säkerhetssynpunkt. Vidare bör analyserna av kostnaderna utvecklas. Därvid bör bl.a. studeras vilka möjligheter som finns att minska kostnaderna t.ex. genom samordnat genomförande av olika delåtgärder eller genom att vissa åtgärder utförs i anslutning till det löpande underhållet av hissar eller på annat sätt. Möjligheten att sprida insatserna över tiden genom att olika tidskrav sätts för byggnader eller hissar av olika ålder bör också prövas. Det bör vidare övervägas ytterligare i vilken utsträckning frivilliga åtaganden från fastighetsägarna i kombination med informationsinsatser kan ersätta tvingande reglering när det gäller vissa av åtgärderna. Sedan det nu berörda utredningsarbetet genomförts avser regeringen att ta ställning till vilka bestämmelser om höjda säkerhetskrav i befintliga hissar som behöver meddelas. Vid bedömningen av vilka ytterligare krav som skall beslutas kommer regeringen att ta särskild hänsyn till om företrädare för de boende och fastighetsägarna är överens om åtgärdernas inriktning och omfattning. Om så skulle bedömas lämpligt kan en skärpning av kraven beslutas successivt.

5 Funktionskontroll av ventilationssystem

Regeringens förslag: En- och tvåbostadshus undantas från den återkommande obligatoriska funktionskontrollen av ventilationssystem.

Utredningens förslag: Utredningens förslag i fråga om att en- och tvåbostadshus undantas från den återkommande obligatoriska funktionskontrollen överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dessutom - beträffande flerbostadshus som upplåts med hyresrätt - ett system som innebär att underlåtenhet från hyresvärdens sida att kontrollera ventilationssystemet och att rätta till brister får omedelbar betydelse för hyressättningen i byggnaden. Utredaren anvisar att detta kan åstadkommas genom att man vid hyresförhandlingar ålägger hyresvärderna att visa att byggnadens ventilationssystem är kontrollerat och överensstämmer med gällande

föreskrifter. Lagtekniskt föreslår utredningen att en sådan ordning åstadkoms genom ett nytt stycke till 12 kap. 55 § jordabalken (hyreslagen), av innebörd att vid prövningen av aktuell lägenhets bruksvärde skall lägenheten anses sakna tillfredsställande ventilation om funktionskontroll inte utförts eller har föranlett anmärkningar av betydelse för ventilationssystemets funktion och hyresvärden inte visar att bristerna avhjälpats.

Remissinstanserna: Det finns ett starkt stöd bland remissinstanserna för att den obligatoriska funktionskontrollen av ventilationssystem behålls. Av de cirka tjugo remissinstanser som har yttrat sig i denna fråga tillstyrker samtliga förslaget.

Utredningens förslag om att undanta mekaniskt från- och tilluftsventilerade en- och tvåbostadshus från den återkommande kontrollen har mött ett blandat mottagande bland remissinstanserna. *Sveriges skorstensfejaremästares Riksförbund*, *Funktionskontrollanterna i Sverige* och *Riksförbundet Sveriges Ventilationsrengörare* är uttalat negativa till förslaget. Ett antal remissinstanser påpekar vikten av det genomförs en aktiv informationskampanj om en- och tvåbostadshusen skulle undantas. Bland annat *Socialstyrelsen* och *Konsumentverket* har framfört denna synpunkt. *Boverket*, *Kommunförbundet* och flera kommuner är positiva till att en- och tvåbostadshusen undantas.

Huvuddelen av remissinstanserna är negativa till utredningens förslag beträffande flerbostadshus upplåtna med hyresrätt som innebär att en underlåtenhet från hyresvärdens sida att genomföra kontrollen skall få genomslag på hyressättningen. *Svea hovrätt* avstyrker förslaget med motiveringen att det inte är lämpligt att i jordabalken särskilt ange en av många faktorer som kan ligga till grund för bestämmandet av bruksvärdet. Detta gäller särskilt som den föreslagna bestämmelsen inte tar sikte på avsaknaden av en faktisk egenskap som bör föreligga utan på brister i det administrativa förfarandet. *Hyresnämnden i Stockholm* finner det principiellt felaktigt att på hyresmarknadens parter och i sista hand hyresnämnden i praktiken överföra uppgifter som enligt förordning åligger kommunerna. Även *Hyresnämnden i Göteborg* avstyrker förslaget med motiveringen att det i ett hyresrättsligt perspektiv är främmande att lägga andra förhållanden till grund för hyressättningen än sådana som är ostridiga eller faktiskt kan påvisas. *Sveriges Fastighetsägareförbund* avstyrker med motiveringen att det strider mot principerna bakom bruksvärdesystemet att i lagen särskilt värdera vissa egenskaper. *Hyresgästernas Riksförbund* är tveksamt till om förslaget är tillräckligt effektivt. Förbundet föreslår istället andra lagändringar i sitt yttrande. Också *Föreningen Sveriges bygglovgranskare och byggnadsnämndssekreterare* avstyrker förslaget med motiveringen att den föreslagna ordningen innebär en sanktionering av att regelbrott får ske bara man betalar för detta.

Skälen för regeringens förslag: Ett funktionsdugligt ventilations-system är av största vikt för att uppnå en god luftkvalitet inomhus. Dessutom har ventilationen stor betydelse för att eliminera radon och olägenheter som fukt. Det var mot den bakgrunden – samt att allergier särskilt hos barn ökat kraftigt – som riksdagen år 1992 beslutade om en

obligatorisk funktionskontroll av i princip samtliga ventilationssystem (prop. 1990/91:145, bet. 1990/91:BoU19, rskr. 1990/91:353). Gällande regler finns i förordningen (1991:1273) om funktionskontroll av ventilationssystem samt i Boverkets föreskrifter och innebär i korthet följande. För att säkerställa ett tillfredsställande inomhusklimat i byggnaden skall byggnadens ägare se till att funktionskontrollen sker enligt bestämmelserna i förordningen. I princip samtliga byggnader omfattas av kontrollen. Boverket har dock med stöd av ett bemyndigande i förordningen undantagit vissa byggnader bl.a. en och tvåbostadshus med självdragsventilation samt sådana hus med enbart mekanisk frånluftsventilation. En funktionskontroll skall utföras av sakkunnig med viss behörighet. Enligt förordningen skall protokoll föras vid varje besiktning. Ett exemplar av protokollet skall lämnas till byggnadens ägare och ett exemplar skall sändas till kommunen. Intyg om genomförd besiktning skall anslås av byggnadens ägare på väl synlig plats i byggnaden. Om besiktningen föranlett anmärkningar skall byggnadens ägare snarast möjligt avhjälpa påtalade brister.

Enligt utredningen är de vanligaste felen i ventilationssystemen felaktiga luftflöden i ventilationssystemen, avsaknad av driftinstruktioner, föroreningar i fläktar, fel på fläktarna, föroreningar i kanalerna, fel på styr- och reglerutrustning, smutsiga filter samt fel på filtren, fel på och smuts i till- och frånluftsdon. Sammantaget beror felen och bristerna i ventilationssystemen i stor utsträckning på bristande skötsel och underhåll men kan också förklaras av felaktiga konstruktioner samt en samverkan mellan nämnda faktorer.

Utredningen konstaterar att redovisningen av utfallet av ventilationskontrollen visar att obligatoriet behövs samt att det inte går att förlita sig på att byggnadernas ägare lever upp till det generella kravet på underhåll och vidmakthållande av de väsentliga egenskaperna hos ventilationssystemen. Regeringen delar utredningens och remissinstansernas uppfattning att det finns ett uttalat behov av en fortsatt obligatorisk funktionskontroll.

Utredningen har emellertid föreslagit att också mekaniskt från- och tilluftsventilerade en- och tvåbostadshus skall undantas från den återkommande funktionskontrollen av ventilationssystem. Enligt bestämmelserna skall funktionskontroll göras när ventilationssystemet tas i bruk och därefter återkommande med nioårsintervall. Regeringen delar utredningens uppfattning att en ägare av ett småhus bör ha ett så stort eget intresse av att tillse att ventilationen fungerar tillfredsställande att det framstår som onödigt med obligatorisk återkommande kontroll. Däremot bör kravet på kontroll innan ett nytt ventilationssystem tas i bruk finnas kvar. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att samtliga en- och tvåbostadshus undantas från den återkommande obligatoriska kontrollen. Regeringen avser att, sedan riksdagen behandlat frågan, genomföra erforderliga förändringar i förordningen (1991:1273) om funktionskontroll av ventilationssystem.

Utredningen har också – beträffande flerbostadshus som upplåts med hyresrätt – föreslagit ett system som innebär att underlåtenhet från hyresvärdens sida att kontrollera ventilationssystemet enligt gällande

föreskrifter och att rätta till eventuella brister får omedelbar betydelse för hyressättningen i byggnaden. Enligt utredningen kan detta ske genom att hyresvärden vid hyresförhandlingarna åläggs att visa såväl att föreskriven kontroll utförts som att påvisade brister åtgärdats. I annat fall skall lägenheterna i den aktuella byggnaden – vid prövningen av bruksvärdet – anses sakna tillfredställande ventilation. Förslaget har mött stark kritik från remissinstanserna. Det har bl.a. framhållits att det inte är lämpligt att i hyreslagen peka ut en av de många faktorer som kan ligga till grund för bestämmandet av bruksvärde. Det sagda gäller i synnerhet när det inte är fråga om avsaknad av en faktisk egenskap utan brister i det administrativa förfarandet. Det är också mindre lämpligt att tillsynen över att fastighetsägarna uppfyller föreskrivna krav i fråga om kontroll av ventilationssystem skall så att säga övervältras på hyresgästerna. Mot bakgrund av de nu redovisade invändningarna är regeringen inte beredd att ta initiativ till ett genomförande av utredningens förslag i denna del.

6 Övriga frågor

6.1 Vissa tillkännagivanden från riksdagen

Byggnaders inomhusmiljö

I betänkandet *Byggnaders inomhusmiljö m.m.* (bet. 1994/95:BoU18) uttalade utskottet i fråga om *ett miljö- och hälsoriktigt byggande och boende* att det kunde finnas anledning att överväga i vilken utsträckning det är erforderligt och möjligt att definiera vilka krav m.m. som bör ställas på en byggnad för att den skall kunna betecknas som ekologisk. Vidare framhölls att de ekologiska och miljöanpassade byggnadsprojekt som hittills hade kommit till stånd i huvudsak hade genomförts som enskilda projekt utan inbördes samband. Tillsammans antogs ändå projekten kunna utgöra en bas för en bred kunskap om egenskaperna m.m. hos olika tekniska lösningar och konstruktioner ur ekologisk och miljömässig synpunkt. I den mån erfarenheterna från dessa projekt inte redan tagits till vara borde, enligt utskottets mening, detta göras t.ex. genom att projekten inventerades och klassificerades med avseende på tekniska lösningar m.m. Enligt utskottets mening borde det övervägas om det finns anledning att med statligt stöd genomföra ytterligare byggprojekt med inriktningen att utnyttja befintlig kunskap om ett miljö- och hälsoriktigt byggande.

I betänkandet behandlas också *återanvändning och återvinning i byggandet*. I dessa frågor framhöll utskottet bl.a. att i en byggnad ingående material m.m. bör kunna tas till vara när den rivs och att målet bör vara att det i möjligaste mån skall kunna återanvändas och återvinnas och att resterande delar i stället kan deponeras på ett sätt som inte skadar miljön. Utskottet pekade också på att det finns en betydande återvinningspotential i byggnader och att återvinningen bör öka från de byggnader som nu rivs. Enligt utskottet borde en inventering göras av

projekt som avser återvinning av byggmaterial. Inventeringen borde omfatta alla typer av insatser från information och utbildning till direkta återvinningsprojekt. Utöver den nämnda inventeringen borde det enligt utskottets mening övervägas att genomföra ett begränsat antal försöksprojekt av närmast demonstrationskaraktär, exempelvis försök med skonsamma rivningsmetoder, bearbetning av rivningsmaterial för att möjliggöra återanvändning samt frågor om lagerhållning m.m. av material som kan återanvändas. Även ansvarsfrågan m.m. avseende återanvänt material kunde behöva beläggas enligt utskottet. Avslutningsvis framhöll utskottet att behovet av informations- och utbildningsinsatser borde beaktas.

I det aktuella betänkandet behandlas också frågor om *elöverkänslighet*. Utskottet konstaterade att dessa frågor, liksom biologiska och medicinska effekter av elektromagnetiska fält, har uppmärksammats alltmer. Utskottet uttalade att utskottet delade den oro över problem med elöverkänslighet som olika motioner gett uttryck för, men konstaterade samtidigt att det inte finns någon allmänt accepterad förklaring till uppkomsten av elöverkänslighet. Ändå talade enligt utskottet starka skäl för att kraftfulla och effektiva åtgärder måste vidtas för att komma till rätta med problemen. Det borde, enligt utskottets mening, övervägas att genomföra något eller några försöksprojekt där i dag känd teknik används för att nedbringa eller helt ta bort de elektromagnetiska fälten och att ett eventuellt projekt systematiskt följs upp.

Utskottet hemställde att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen till känna vad utskottet anfört om miljö- och hälsoriktigt boende, om återanvändning och återvinning i byggandet och om elöverkänslighet. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan (rskr. 1994/95:234).

Regeringen gav den 19 oktober 1995 (dnr N95/2133) Boverket i uppdrag att föreslå lämpliga åtgärder i samband med förbättring av inomhusmiljön m.m. Vid genomförandet av uppdraget skulle Boverket beakta bl.a. vad riksdagen givit regeringen till känna i nu aktuella avseenden. Uppdraget har slutrapporterats till regeringen den 16 mars 1998. I slutredovisningen har verket hänvisat till ett stort antal publikationer varav de flesta getts ut av Boverket i en serie benämnd *Bygg för hälsa och miljö*. En förteckning över publikationerna finns i *bilaga 10*. Dessa innehåller inventeringar och goda exempel samt redovisar försöksprojekt i sådana avseenden som efterfrågas i riksdagens tillkännagivanden. Vidare pågår numera även inom näringslivet och andra samhällssektorer ett omfattande arbete med dessa frågor. I detta sammanhang finns det skäl att särskilt peka på det arbete som Rådet för arbetsmiljöforskning bedriver med att utarbeta en forskningsöversikt och genomföra en utvärdering av både svenska och internationella forskningsresultat om elöverkänslighet. Arbetet grundas på ett regeringsuppdrag. Uppdraget skall slutredovisas under hösten år 2000.

Som framgår av redovisningen har en rad åtgärder när det gäller inomhusmiljön vidtagits med anledning bl.a. av riksdagens tillkännagivanden. Syftet med dessa får därmed anses ha uppfyllts. Det är enligt regeringen samtidigt uppenbart att fortsatta och kontinuerliga

åtgärder krävs för att förbättra inomhusmiljön. Detta är i första hand en uppgift för dem som är verksamma inom bygg- och fastighetsbranschen. Regeringen följer emellertid uppmärksamt dessa frågor och avser att återkomma till riksdagen vid behov.

Egenskapskrav på byggnader

Bostadsutskottet har i betänkandet *Egenskapskrav på byggnader m.m.* (bet. 1996/97:BoU12) behandlat frågan om *barnsäkerhet i byggnader*. Utskottet underströk att kraven på barnsäkerhet måste vara högt ställda mot bakgrund av barnens bristande förmåga att själva skydda sig mot risker och framhöll att det var angeläget att byggnaderna redan från början gavs en sådan säkerhetsnivå att omfattande kompletteringar av säkerhetsanordningar inte var nödvändiga. Utskottet framhöll också att det i dagens byggnadslagstiftning ställs krav på att byggnader och tomter skall utformas så att man får tillräcklig säkerhet vid användningen och så att risken för olycksfall begränsas. Det noterades att ett då aktuellt förslag till ändringar i Boverkets byggregler skulle innebära ökade krav på barnsäkerhet för nya byggnader, men att dessa krav inte skulle omfatta befintliga byggnader. Med hänvisning till tidigare uttalanden framhöll utskottet i detta sammanhang behovet av att barnsäkerheten ökade i befintliga byggnader – dock inte nödvändigtvis genom tvingande regler. Informationsinsatser framhölls som en möjlighet, varvid Boverkets skrift *Barnsäkerhet i byggnader* från år 1996 uppmärksammades. Utskottet ansåg det viktigt att de erfarenheter som vunnits om barnsäkerhet i byggnader borde ges stor spridning och att det var angeläget att alla berörda gavs information om vilka krav som följde av gällande regler men även om vad som kunde åstadkommas med enkla medel på frivillig väg. Utskottet anförde avslutningsvis att det var angeläget att frågan gavs en fortsatt hög prioritet och att särskild vikt borde läggas på breda informationsinsatser, varvid en samordning mellan olika myndigheter, organisationer och företag som har ett särskilt ansvar eller intresse för barnsäkerhetsfrågorna borde ske och att det fick ankomma på regeringen att närmare överväga i vilket sammanhang dessa insatser borde ske. Utskottet hemställde att riksdagen skulle som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anförde om barnsäkerhet i byggnader. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan (rskr. 1996/97:176).

Det av utskottet uppmärksammade förslaget till skärpning av Boverkets byggregler har genomförts efter regeringens medgivande enligt 27 § 4 verksförordningen (1995:1322). Skärpningen berör utformningen av balkongräcken och balkonginglasningar (BFS 1993:57, med ändring t.o.m. BFS 1998:38). Vidare har Boverket fortsatt att aktivt arbeta för ökad barnsäkerhet tillsammans med bl.a. Barnombudsmannen och Konsumentverket. Flera seminarier och konferenser har genomförts med medverkan av olika myndigheter. Härigenom har information kunnat spridas till myndigheter och allmänheten.

Genom de åtgärder som redovisats har syftet med riksdagens nu aktuella tillkännagivande uppnåtts.

Bostadsutskottet har i samma betänkande behandlat frågan om krav på *brandvarnare* skall införas i byggreglerna. Härvid pekade utskottet på vikten av väl fungerande brandvarnare, vilka utöver att medverka till att rädda liv och förhindra att människor skadas även kan förhindra att ekonomiska värden går förlorade. Utskottet hade i sammanhanget noterat ett förslag till ändring av byggreglerna som skulle innebära att bostäder vid ny- och tillbyggnad skall förses med nätanslutna brandvarnare, men framhöll vikten av att alla hem och lokaler där människor vistas utrustas med brandvarnare. Enligt utskottets mening kvarstod uppgiften att öka förekomsten av brandvarnare i det befintliga bostadsbeståndet även efter ett genomförande av förslaget. Detta borde enligt utskottet i första hand åstadkommas genom en intensifierad information till de boende. Ansvaret för informationen fick enligt utskottet i första hand anses åvila regeringen och Boverket men utskottet framhöll också det ansvar som fastighetsägare och försäkringsbolag har för att brandskyddet förbättras. Utskottet hemställde att riksdagen skulle ge regeringen till känna vad utskottet förordat om installation av brandvarnare. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan (rskr. 1996/97:176).

Det av utskottet uppmärksammade förslaget till skärpning av Boverkets byggregler i fråga om brandvarnare har genomförts samtidigt som den tidigare nämnda skärpningen i fråga om barnsäkerhet, även i detta fall efter regeringens medgivande enligt 27 § 4 verksförordningen (1995:1322). Boverket har bl.a. i den konsekvensutredning som låg till grund för förändringarna i byggreglerna uttryckt en förhoppning att införandet av kravet på brandvarnare i nya bostadshus kommer att öka antalet brandvarnare även i det befintliga beståndet av bostäder. Boverket har under hösten 1998 i informationsinsatser rekommenderat att befintliga bostäder utrustas med brandvarnare. Av övriga myndigheters aktiviteter kan nämnas att Räddningsverket bidragit med inslag om brandvarnare i Anslagstavlan i Sveriges television samt med informationsskriften *Gör hemmet tryggare*. Även Brandförsvarsföreningen har gett ut information; informationsbladet *Brandvarnare i bostäder*. Av de övriga organ som bidragit med information kan den lokala räddningstjänstens insatser nämnas och inte minst viktigt de aktiviteter som försäkringsbranschen vidtagit för att förmå sina kunder att sätta upp brandvarnare i hemmen.

Genom de åtgärder som redovisats har syftet med riksdagens nu aktuella tillkännagivande uppnåtts.

6.2 Tillsyn- och kontrollsystemet enligt plan- och bygglagen (1987:10)

Regeringens bedömning: Tillräckliga skäl föreligger inte för att nu ändra bestämmelserna om tillsyn och kontroll enligt plan- och bygglagen. Ytterligare informationsinsatser bör genomföras för att främja en smidig tillämpning.

Boverkets bedömning och förslag: Boverket konstaterar att byggbranschens aktörer i stort är överens om att byggprocessen för de större projekten utvecklas i positiv riktning. Verkets uppfattning av reformen är att den kan bli en positiv kraft för kvalitetssäkring och en smidigare byggprocess. En förutsättning för att reformen ska lyckas är dock enligt Boverket att tillsyn- och kontrollprocessen inte överbelastas av de enkla ärendenas hantering. Det nya tillsyn- och kontrollsystemet har blivit en administrativ belastning för de små projekten utan att några extra kvaliteter egentligen tillförs. Boverket anser inte att det finns anledning att söka en särskild kontrollform för enklare åtgärder. Istället ifrågasätter Boverket om samhället verkligen har ett tillräckligt behov av kontroll för att motivera en reglering i lag för dessa ärenden. Mot denna bakgrund har Boverket lämnat ett antal förslag till lagändringar. Merparten av förslagen syftar till att underlätta för de små projekten, medan bakgrunden till vissa andra av förslagen avser att underlätta den administrativa hanteringen hos byggnadsnämnderna. Boverket föreslår även att den särskilda avgift höjs som kan tas ut som påföljd t.ex. för att byggnadsarbeten utförs utan kvalitetsansvarig. Slutligen föreslås att verket i samråd med länsstyrelserna och Svenska kommunförbundet skall få i uppdrag att närmare utreda frågan om statens tillsynsansvar över byggnadsväsendet. En sammanfattning av förslagen finns i *bilaga 5*.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna är positiva till förslaget som syftar till förenkling av hanteringen av enkla ärenden. *Svenska kommunförbundet* tillstyrker förslaget att ge byggnadsnämnden större frihet att bedöma behovet av byggsamråd och kontrollplan. *Kammarrätten i Jönköping* och *Kammarrätten i Stockholm* har ingenting att erinra mot de föreslagna förändringarna i lagstiftningen. *Länsstyrelsen i Örebro län* anser det angeläget att inte belasta kontrollsystemet med enkla ärenden. *Riksantikvarieämbetet* menar att utredningen ägnat för lite utrymme åt hur kravet på varsamhet hanteras och att utredningen inte analyserat konsekvenserna av att sakkunniga kontrollanter för varsamhet inte anlitas. *Länsstyrelsen i västra Götalands län* menar dock att det i särskilt kulturhistoriska miljöer är nödvändigt med någon form av tillsyn – enkel myndighetskontroll av att ritningar och materialval fullföljs – av de enskilda byggobjekten. *AB Kristianstadsbyggen* framhåller att flera av de föreslagna förändringarna ryms inom gällande lagstiftning utan att någon lagändring krävs. Bolaget hävdar att några av förslagen snarare kommer att öka oklarheterna kring lagens tillämpning och att inget av förslagen bidrar till att handläggningen av tillståndsärenden förenklas.

Ett fåtal remissinstanser har behandlat frågan om statens tillsynsverksamhet över byggnadsväsendet. *Svenska kommunförbundet* anser att det är viktigt att staten anger en tydlig nivå på omfattningen av tillsynen och hur denna skall finansieras. Förbundet framhåller att det i dagsläget är svårt för kommunerna att upprätthålla en godtagbar tillsyn eller övervakning av byggverksamheten utan att nya resurser tillförs och att Boverket även bör ges i uppdrag att belysa dessa frågor. *Malmö kommun* anser att Boverkets förslag är lovvärt och nödvändigt. *Handikappombudsmannen* stöder förslaget och framhåller betydelsen av tillsynen vad gäller tillgänglighetsfrågorna.

Nuvarande system för tillsyn och kontroll i byggandet

Vissa i lag angivna byggnads-, rivnings-, eller markarbeten får normalt inte vidtas förrän tidigast tre veckor efter det att byggnadsnämnden underrättats om arbetena genom en bygganmälan från byggherren. När bygganmälan kommit in skall byggnadsnämnden skyndsamt kalla till byggsamråd, om det inte är uppenbart obehövt. Till byggsamrådet skall byggherren, den kvalitetsansvarige (se nedan) och andra som bestäms av nämnden kallas. Vid byggsamrådet skall en genomgång bl.a. göras av de åtgärder för besiktning, tillsyn och övrig kontroll som är nödvändiga för att byggnaden eller anläggningen skall kunna antas komma att uppfylla samhällskraven. Åtgärder skall, om det inte är uppenbart obehövt, skrivas in i en kontrollplan som byggnadsnämnden beslutar om. I kontrollplanen skall anges vilken kontroll som skall utföras, vilka intyg och övriga handlingar som skall företas för byggnadsnämnden samt vilka anmälningar som skall göras till nämnden. Kontrollen kan utföras genom dokumenterad egenkontroll, av fristående sakkunniga eller, om det finns särskilda skäl, av byggnadsnämnden. Som en garanti för att byggherren har tillräcklig kunskap och erfarenhet för att uppfylla kontrollplanens krav skall byggherren utse en eller flera kvalitetsansvariga. Den kvalitetsansvariges arbetsuppgifter ligger inom ramen för byggherrens egenkontroll. Han skall delta i samråd och närvara vid kontroller och besiktningar i enlighet med kontrollplanen. Om byggherren har tillräcklig kompetens och erfarenhet, kan han själv vara kvalitetsansvarig. När byggherren har uppfyllt sina åtaganden enligt kontrollplanen och byggnadsnämnden inte funnit skäl att ingripa skall nämnden utfärda slutbevis.

Behovet av regeländringar

Tillsyn- och kontrollsystemet enligt PBL är utformat från den utgångspunkten att det är byggherren som svarar för byggnadens utformning och kvalitet i tekniskt avseende. Det är således byggherren som har ansvaret för byggnadens egenskaper gentemot köpare, brukare och tredje man. Byggherren har att följa de krav som ställs upp med hänsyn till väsentliga allmänna intressen när det gäller hälsa säkerhet, miljö och sociala behov. Byggherren har en skyldighet att för byggnadsnämnden styrka att hans byggnad uppfyller dessa krav. Byggnadsnämndernas tillsyn skall inriktas på att kontrollera att byggherren tagit sitt ansvar. Denna tydliga ansvarsfördelning mellan byggherre och byggnadsnämnd är central för tillsyns- och kontrollsystemet enligt PBL. Enligt Boverkets rapport är alla parter också överens om att detta är en av det nya systemets stora fördelar.

Av Boverkets rapport framgår att byggbranschens aktörer i stort sett är överens om att byggprocessen för de större projekten utvecklas i positiv riktning. Att det nya kontrollsystemet är kvalitetsbefrämjande och i stort sett väl fungerande för professionella byggherrar synes klart. I rapporten hävdas däremot att det uppstått vissa problem att behandla små och relativt okomplicerade projekt inom ramen för det nya kontrollsystemet. Dessa projekt består i stor utsträckning av tilläggsarbeten på småhus-

fastigheter. Som ett led i att förenkla hanteringen för dessa ärenden har Boverket bl.a. föreslagit att bygganmälningsplikten slopas t.ex. för mindre tillbyggnader och vissa ändringar av en- och tvåbostadshus samt att byggnadsnämnden ges större möjlighet att avstå från byggsamråd.

Regeringen delar Boverkets bedömning att det är viktigt att tillsyns- och kontrollprocessen är administrativt enkel och smidig även för de mindre projekten. Denna principiella uppfattning – som även har starkt stöd bland remissinstanserna – kom till uttryck redan när det nya systemet infördes. Regeringen anförde t.ex. att bygganmälan i de enklaste fallen kan göras muntligt (prop. 1993/94:178 s. 65). Det finns redan med gällande regler möjligheter till en smidig hantering av enklare ärenden som enligt regeringens mening inte utnyttjas fullt ut. Byggnadsnämnden kan i sådana fall besluta t.ex. att byggsamråd inte krävs, att kontrollplan inte behöver upprättas, att byggherren själv skall vara kvalitetsansvarig och att inga anmälningar behöver lämnas. Om omständigheterna i ärendet är sådana att det är lämpligt kan byggsamråd ske genom ett telefonsamtal som dokumenteras av byggnadsnämnden. Således finns redan idag ett antal möjligheter för byggnadsnämnden att förenkla hanteringen av denna ärendetyp där så behövs. I detta sammanhang vill regeringen också peka på att det åligger byggnadsnämnderna att ta till vara de möjligheter lagen ger att förenkla och underlätta ärenden för enskilda.

Det som Boverket angivit som problem när det gäller de enkla ärendena är således enligt regeringens bedömning inte av sådan beskaffenhet att ytterligare lagstiftningsåtgärder nu erfordras. Merparten av de i rapporten påtalade svårigheterna bör enligt regeringens mening istället bemötas genom ökade informationsinsatser.

Boverket har – trots ett mycket omfattande konferensprogram innan lagstiftningen trädde i kraft – i anslutning till utvärderingen också konstaterat att det behövs kompletterande information om tillämpningen av systemet. Verket avser därför att på olika sätt intensifiera informationsinsatserna. Regeringen delar Boverkets uppfattning att fortsatta informationsinsatser är viktiga och förutsätter att insatserna ges en sådan inriktning att en smidig tillämpning av kontrollsystemet främjas.

6.3 Justeringar med anledning av tidigare förslag m.m.

6.3.1 Vissa ändringar i miljödomstolarnas behörighet

Regeringens förslag: Reglerna om regeringens möjlighet att överlämna överklagade ärenden till miljödomstolen görs tydligare liksom reglerna om vilka ärenden som får överklagas till regeringen. Miljödomstolarnas befattning med ärenden som domstolarna handlägger enligt 4 kap. lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. regleras genom ett tillägg till lagen (1998:811) om införande av miljöbalken.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 23 § tredje stycket lagen (1998:811) om införande av miljöbalken gäller beträffande beslut i ärende som överklagats hos regeringen enligt någon av de lagar som upphävs genom införandet av miljöbalken, att regeringen får föreskriva eller i det

enskilda ärendet besluta att överlämna ärendet för prövning vid den miljödomstol som är behörig enligt 20 kap. 8 § miljöbalken. Syftet med övergångsbestämmelsen var att ge regeringen möjlighet att till miljödomstol överlämna överklagade ärenden som är av sådan typ som efter miljöbalkens ikraftträdande skall prövas av miljödomstol (prop. 1997/98:45, Del 2 s. 394). Hänvisningen till 20 kap. 8 § har emellertid väckt frågan om möjligheten för regeringen att överlämna ärenden till miljödomstolarna är begränsad till de måltyper som anges i lagrummet. Som framgår av motiven till 23 § lagen om införande av miljöbalken har detta inte varit avsikten utan också ärenden enligt naturvårdslagen (1964:822) avsågs ingå. Detta bör tydligare framgå. Regeringen föreslår därför en justering i 23 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken.

Det nu anförda innebär ingen ändring av 18 kap. 1 § 1 miljöbalken. De slag av ärenden om naturvård som anges där skall även i fortsättningen överklagas till regeringen. Den senare delen av bestämmelsen bör likväl bringas i samklang med 19 kap. 1 § tredje stycket och 20 kap. 2 § andra stycket i fråga om vilka förvaltningsärenden som kan överklagas till regeringen. Detta åstadkoms genom att en tredje punkt läggs till paragrafen. Regeringen föreslår därför att ett sådant tillägg görs till 18 kap. 1 § miljöbalken.

Miljödomstolarna vid Stockholms tingsrätt och Vänersborgs tingsrätt har i framställningar till regeringen pekat på en oklarhet som rör frågan vilken miljödomstol som är behörig att handlägga överklagade förvaltningsärenden från myndigheter. Problemet består i enligt domstolarna att länsgränser och kommungränser inte alltid sammanfaller med miljödomstolarnas domsområden, exempelvis gäller detta ärenden som rör Laholm och Karlskoga. Miljödomstolarna har med anledning av detta föreslagit olika sätt att ändra 20 kap. 9 § miljöbalken. Miljödomstolen vid Umeå tingsrätt menar dock att problemet måste analyseras grundligare innan förslag kan lämnas till paragrafens utformning. Regeringen finner att frågan om lagändring inrymmer sådana överväganden som kräver en mer omfattande beredning. I likhet med Umeå tingsrätt anser regeringen att frågan därför ytterligare bör analyseras.

Miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt har även pekat på att nuvarande utformning av 25 kap. 8 § miljöbalken innebär att sökanden i mål som inleds i länsstyrelse som första instans är skyldig att ersätta kostnaderna i länsstyrelsen men inte kostnaderna hos miljödomstolen, även om sökanden är den som klagat. Regeringen finner att frågan fordrar ytterligare beredning och är därför inte beredd att nu förelägga riksdagen förslag i denna fråga.

Hos regeringen finns ett antal ärenden som avser frågor om tillåtlighet till nya verksamheter enligt 4 kap. lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. (naturresurslagen) liksom ändring av villkor meddelade av regeringen i samband med tidigare prövning av tillåtlighet enligt naturresurslagen. Dessa ärenden har remitterats till Koncessionsnämnden för miljöskydd eller kommer att remitteras till miljödomstol för avgivande av yttrande i ärendena. I ett antal ärenden hade Koncessionsnämnden vid miljöbalkens ikraftträdande ännu inte avgivit yttrande i ärendena och nämnden har därför överlämnat begäran om yttrande till

miljödomstolarna. Det har uppmärksammats att det är oklart vilka förfaranderegler som miljödomstolarna skall använda sig av vid sin handläggning av remisserna. Mot bakgrund härav föreslår regeringen att det i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken införs en ny bestämmelse innebärande att miljödomstolarna i dit överlämnade remisser och eventuellt kommande remisser enligt 4 kap. naturresurslagen skall tillämpa förfarandet i 14 § miljöskyddslagen (1969:387).

6.3.2 Ändring i kretsen av kommuner med utökad rätt till förköp enligt förköpslagen

Regeringens förslag: Den bilaga till förköpslagen (1967:868) som anger vilka kommuner som har utökad förköpsrätt enligt 1 § första stycket 5 anpassas till aktuella förhållanden.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 1 § första stycket 5 förköpslagen gäller att en kommun har förköpsrätt vid försäljning som omfattar fast egendom som är bebyggd med hus som behöver användas som bostad för permanent bruk och som är belägen inom ett område där det råder en avsevärd efterfrågan på fritidsbostäder. Enligt samma bestämmelses tredje stycke gäller angiven förköpsrätt inom de kommuner som anges i bilaga till lagen.

I bilagan upptas bl.a. Nyköpings kommun. Den angivna förköpsrätten har därvid emellertid endast berört Trosa stadsförsamling. Eftersom detta område numera ingår i Trosa kommun bör Nyköpings kommun utgå ur bilagan och ersättas av Trosa kommun.

Sölvesborgs kommun och Härjedalens kommun har hemställt om att få utgå ur bilagan. Dessa kommuner gör uppenbarligen inte längre gällande att behov av utökad förköpsrätt föreligger. Regeringen som saknar anledning att göra en annan bedömning föreslår därför att dessa kommuner inte längre bör ingå bland de kommuner för vilka utökad förköpsrätt föreligger.

7 Ekonomiska konsekvenser

De ändringar som föreslås för att uppnå en bättre överensstämmelse med regleringen i byggproduktivet samt de övriga författningsändringar som föreslås i avsnitten 4.3–4.6 bedöms inte i sig ha några kostnadskonsekvenser eftersom förslagen i huvudsak innebär att reglerna anpassas till det sätt på vilket de kommit att tillämpas.

Vad gäller förslaget i avsnitt 4.7 om att höja säkerhetsnivån m.m. beträffande det befintliga hissbeståndet framgår av den tidigare redovisningen att Boverket uppskattar de totala investeringskostnaderna för att genomföra rekommendationen till mellan ca 1,9 miljarder kronor och ca 5 miljarder kronor beroende på om åtgärderna genomförs i paket om flera åtgärder samtidigt under en övergångsperiod eller var och en för sig.

Denna kostnadsredovisning har ifrågasatts av flera remissinstanser. Vissa anser att investeringskostnaderna i själva verket kommer att bli högre, medan andra förutspår att kostnaderna blir lägre än vad Boverkets beräkning visar. Regeringens bedömning är att boendekostnaderna utslaget per lägenhet endast kan komma att öka marginellt vid ett genomförande av dessa åtgärder. En närmare analys av dessa effekter kommer att genomföras inom ramen för det uppdrag till Boverket som redovisas i avsnitt 4.7. Regeringens avsikt är att åtgärderna skall genomföras i sådan omfattning och takt att en eventuell ökning av boendekostnaderna begränsas i så stor utsträckning som möjligt.

De ändringar som föreslås i avsnitt 9 bedöms inte ha annat än marginella kostnadskonsekvenser.

Övriga ändringar bedöms inte ha några kostnadskonsekvenser.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Såväl den nya bestämmelsen om krav på det befintliga hissbeståndet som övriga ändringar bör träda i kraft den 1 juli 1999 då också det senaste hissdirektivet (95/16/EEG) senast skall börja tillämpas av medlemsstaterna. Några särskilda övergångsregler till de föreslagna lagändringarna behövs inte.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.

1 §

Ändringen har behandlats i avsnittet 4.3.1. Den innebär att definitionen på byggprodukter ändras för att överensstämja med bygg-produkt direktivet 89/106/EEC. Den avgränsning av lagens tillämpningsområde som tidigare fanns i andra stycket har utgått.

2 §

Ändringen har behandlats i avsnittet 4.3.1. I ett tillägg till *tredje stycket* ges en bestämmelse om att vissa anordningar skall hållas i stånd. Bestämmelsen är överförd från den nuvarande 13 §.

2 a §

Paragrafen är ny och har behandlats i avsnitt 4.7. Lagrummet har getts formen av ett egenskapskrav som hänvisar till kraven enligt 2 § första stycket BVL. Med stöd av den nya paragrafen och den ändring som föreslås i 21 § kan föreskrivas om höjda krav för det befintliga

hissbeståndet. Lagtexten har ändrats redaktionellt i enlighet med Prop. 1998/99:62 Lagrådets förslag.

4 §

Ändringen har behandlats i avsnitt 4.3.1. Ändringen innebär att det beträffande sådana byggprodukter som är föremål för tvingande reglering enligt i första hand olika EG-direktiv, bl.a. hissar, blir möjligt att föreskriva om också andra krav än de som avses i 2 § första stycket 1-6.

17 §

Ändringen har behandlats i avsnitt 4.6. Ändringen innebär endast att den överklaganderegeln som enligt gällande författning återfinns i förordningen (1991:1273) om funktionskontroll av ventilationssystem utan ändring i sak överförs till lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.

21 §

Tillämpningsområdet för bemyndigandet i paragrafen har dels kompletterats med ett bemyndigande att meddela närmare föreskrifter om krav på hissar enligt den föreslagna 2 a §, dels utsträckts till att gälla samtliga krav enligt 2 § således även krav på underhåll enligt 2 § tredje stycket. Beträffande sistnämnda ändring, se även kommentaren till ändringen i 3 kap. 3 § PBL. Förslaget har behandlats i avsnittet 4.5.

22 §

Ändringen har behandlats i avsnitt 4.3.1 och 4.3.2. Ändringen i paragrafens inledning är av närmast redaktionell karaktär. I punkten 1 har hänvisningen till 4 § tagits bort. I punkterna 2 och 3 har det särskilda omnämmandet av hissar och värmeanordningar uteslutits eftersom dessa anordningar skall omfattas av reglerna för byggprodukter.

I en ny punkt 5 har införts ett bemyndigande att meddela föreskrifter om förbud mot marknadsföring av produkter som inte uppfyller kravet på lämplighet. Bestämmelsen tar sikte på möjligheten att meddela föreskrifter om förbud mot marknadsföring av hissar och säkerhetskomponenter samt vissa värmepannor för genomförande av direktiven 95/16/EG om hissar och 92/42/EEG om värmepannor.

23 §

Ändringen har behandlats i avsnitt 4.3.1 och 4.5. I den nuvarande lydelsen bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om kontroll av att föreskrifter enligt 21 § (egenskapskrav) följs och av att anordningar som avses i 13 § hålls i stånd. Genom att regleringen av nämnda anordningar flyttats till 2 § tredje stycket som därmed omfattas av bemyndigandet i den föreslagna lydelsen av 21 § kan den sista att-satsen utgå.

9.2 Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)

Prop. 1998/99:62

3 kap. 3 §

Ändringen har behandlats i avsnitt 4.5. I paragrafen återfinns i dag den koppling mellan plan- och bygglagen och lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. som innebär att plan- och bygglagens system för tillsyn, kontroll och påföljder blir tillämpligt såvitt gäller de tekniska egenskapskraven enligt 2 § första stycket BVL. Genom de ändringar som föreslås i 21 § BVL kommer även underhållskravet att omfattas av plan- och bygglagens tillsyns-, kontroll- och påföljdsreglering. Dessutom föreslås att hänvisning sker till krav enligt den föreslagna 2 a § BVL vilket innebär att även föreskrifter om höjda krav för det befintliga hissbeståndet kommer att omfattas av nämnda reglering. Lagtexten har ändrats redaktionellt i enlighet med Lagrådets förslag.

9.3 Förslaget till lag om ändring i miljöbalken

18 kap. 1 §

Ändringen har behandlats i avsnitt 6.3.1. Ett ny tredje punkt läggs till. Genom tillägget görs uppräkningsdelen mer fullständig i fråga om vilka ärenden som överklagas till regeringen. De föreskrifter som åsyftas kan avse kemiska produkter och befattningen med dessa, frågor där ibland avvägningar av sådan art som lämpligen bör göras av regeringen kan bli aktuella.

9.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken

21 a §

Förslaget till lagtext har behandlats i avsnitt 6.3.1. Genom detta förslag ges förfaranderegler för miljödomstolen i fråga om ärenden som domstolen handlägger enligt 4 kap. lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m.

23 § tredje stycket

Ändringen har behandlats i avsnitt 6.3.1. Genom ändringen i sista stycket görs tydligare – med de begränsningar som följer av 18 kap. 1 § – vilka överklagade ärenden som regeringen får överlämna till miljödomstolarna.

9.5 Förslaget till lag om ändring i förköpslagen (1967:868)

Ändringen har behandlats i avsnitt 6.3.2. Ändringen innebär dels att Trosa kommun tilläggs rätten att utöva den utökade förköpsrätten inom

kommunen i stället för Nyköpings kommun dit området tidigare hörde, Prop. 1998/99:62
dels att Sölvesborg och Härjedalens kommuner inte längre skall ha någon
utökad förköpsrätt.

Sammanfattning av promemorian om ändring i regleringen av hissar och vissa andra anordningar

Med anledning av att Sverige i EES-avtalet förband sig att genomföra EG:s byggproduktdirektiv 89/106/EEG antog riksdagen i december 1992 en ny byggproduktlag (1992:1535), som trädde i kraft den 1 januari 1994. I lagen föreskrevs om lämplighetskrav på byggprodukter.

Genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 1995 gjordes omfattande ändringar i prövningssystemet i plan- och bygglagen (1987:10), PBL. Bestämmelserna i plan- och bygglagen om de tekniska egenskapskraven på byggnader och andra anläggningar sammanfördes med reglerna i byggproduktlagen till en ny lag (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m., BVL, och i plan- och bygglagen infördes ett från bygglovsprövningen fristående tillsyns- och kontrollförfarande beträffande de tekniska egenskapskraven på byggnader och andra anläggningar.

I efterhand har det visat sig att sammanslagningen av byggproduktlagen och de nämnda delarna av plan- och bygglagen har fått en mindre lämplig utformning i vissa hänseenden.

Reglerna i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. om skärpta underhållskrav för vissa anordningar i byggnader och andra anläggningar har kommit att bygga på att dessa anordningar, till skillnad mot vad som gäller enligt byggproduktdirektivet, inte betraktas som byggprodukter utan som en artskild grupp produkter. Detta har lett till oklarheter som uppmärksammats vid genomförandet av byggproduktdirektivet. Överföringen av reglerna om underhållskraven i plan- och bygglagen till lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. har vidare lett till vissa oklarheter när det gäller möjligheterna att ingripa mot eftersatt underhåll. I promemorian föreslås att lagstiftningen kompletteras med en regel om att byggnader skall underhållas och anordningar hållas i stånd enligt vad som föreskrivs i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.. Därmed blir även underhållskraven enligt lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. en del av plan- och bygglagen och ingripande mot eftersatt underhåll kan då ske enligt reglerna i 10 kap. PBL.

Definitionen av en byggprodukt i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. har kommit att avvika från den definition som anges i EG:s byggproduktdirektiv 89/106/EEG vilket gör att de faller utanför den reglering som har tagit sikte på genomförande av byggprodukt-direktivet. I promemorian lämnas förslag på hur detta kan rättas till.

Vidare föreslås att lagstiftningen ändras så att hissar och värmeanordningar m.m. skall anses som byggprodukter. Förslaget innebär att reglerna om hissar och värmeanordningar m.m. samordnas med de generella reglerna om byggprodukter i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. och tillhörande förordning.

I promemorian konstateras att de särskilda EG-direktiven som gäller hissar och värmepannor m.m. har genomförts på ett inte helt

tillfredsställande sätt. Även i denna del lämnas förslag på hur detta kan rättas till.

Prop. 1998/99:62

Bilaga 1

I förordningen (1993:1598) om hissar och vissa andra motordrivna anordningar ges regler om tekniska egenskapskrav, underhåll och kontroll. Dessutom finns regler som tar sikte på genomförande av det nämnda hissdirektivet. I promemorian förelås att förordningen renodlas till att enbart behandla frågor om kontroll.

Avslutningsvis behandlas frågor om höjd säkerhet för befintliga hissar. I det senaste hissdirektivet (95/16/EG) regleras den fria handeln med och installationen av hissar. I anslutning till direktivet rekommenderade EU-kommissionen i en skrivelse den 8 juni 1995 (95/216/EG) medlemsstaterna att vidta åtgärder för att tillförsäkra ett tillfredsställande underhåll av befintliga hissar och en uppgradering av säkerhetsnivån i dessa hissar. Till rekommendationen finns fogad en bilaga med tio konkreta åtgärder för uppgradering av säkerheten samt en uppmaning att genomföra ytterligare åtgärder i det fall det innebär en förbättring av säkerheten. På uppdrag av regeringen har Boverket utrett i vad mån svenska hissar uppfyller de rekommenderade kraven och bedömt de ekonomiska konsekvenserna av att på olika sätt förbättra säkerheten i enlighet med rekommendationen. I promemorian lämnas en sammanfattande redovisning av Boverkets rapport samt förslag till lagstiftning för genomförande av åtgärder som bedöms erforderliga för att eftersträva krav på säkerhet och tillgänglighet skall uppnås.

Förteckning över remissinstanser till promemorian om ändring i regleringen om hissar och vissa andra anordningar

1. Kammarrätten i Göteborg
2. Kammarrätten i Sundsvall
3. Arbetarskyddsstyrelsen
4. Boverket
5. Länsstyrelsen i Skåne län
6. Länsstyrelsen i Västernorrlands län
7. Föreningen Sveriges Byggnadsinspektörer, SFBS
8. Hissbesiktning i Sverige AB
9. HSB Riksförbund
10. Hyresgästernas Riksförbund
11. IKH, Kran- och Hisstandardiseringen
12. LO
13. Riksbyggen
14. SAF
15. SAQ Kontroll AB
16. Salwéns Ingenjörbyrå
17. SLP AB
18. SMP Besiktning
19. STK InterTest AB
20. Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (SABO)
21. Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralorganisation (SBC)
22. Sveriges Fastighetsägareförbund
23. Svenska Kommunförbundet
24. Svenska Hissförbundet
25. SWEDAC
26. Swedish Association for Testing, inspection and Certification (SWETIC)
27. ÅF-Kontroll AB

Sammanfattning över betänkandet Byggekvalitet för framtiden

Prop. 1998/99:62
Bilaga 3

Inledning

Utredningen, som antagit namnet Byggekvalitetsutredningen, har haft i uppdrag

- att inventera vilka heltäckande kvalitetssystem som finns på byggområdet och i förvaltningen i dag, utvärdera system och ge förslag hur de snabbt kan introduceras,
- att göra en översyn av den obligatoriska funktionskontrollen av ventilationssystem,
- att belysa hur tecknade byggförsäkringar uppfyller intentionerna i lagen om sådan försäkring och bedöma behovet av ändringar i lagen med inriktning på tillämpningsområdet och skyddet för boende m.fl.,
- att allsidigt redovisa och analysera befintliga system med s.k. småhusgarantier och konsumentaspekter i anslutning härtill, varvid förslag skall lämnas till ett ändamålsenligt konsumentskydd, samt
- att bedöma det fortsatta behovet av statligt ekonomiskt stöd för att avhjälpa fukt- och mögelskador i småhus, m.m., varvid formerna för verksamheten skall övervägas.

Utredningen redovisar, utifrån tillgängliga utredningar om byggnadsbeståndet, hur situationen ser ut i fråga om fel och brister i våra byggnader. Här kan nämnas följande. År 1992 hade ca 6 procent av småhusen fukt- och mögelskador i källare eller på grundplanet och i vart femte småhus var luftfuktigheten under vissa delar av året så hög att risken för allergiframkallande kvalster ökar. I ca 500 000 bostadslägenheter fanns fuktskador i våtutrymmen. Bristfällig ventilation förelåg i totalt 2,4 miljoner bostäder. När det gäller lokalbyggnader noterades att det förelåg behov av reparation av 4-5 procent av den sammanlagda arean ytterväggar och fönster. Störst reparationsbehov fanns i skolor. I fråga om ventilation i lokaler konstaterades att reparationsbehov förelåg i 12 procent av volymen, varav skolorna svarar för den största volymandelen. Materialet visar vidare att samma typer av fel i byggandet återkommer genom åren.

Utredningen konstaterar att ett ökat kvalitetsmedvetande inom byggområdet erfordras för att minska behovet av korrigeringar i efterhand. Utredningen anser att grundstenarna i arbetet på att förbättra kvaliteten i byggande och förvaltning utgörs av yrkeskunnande och yrkesstolthet hos aktörerna. Skall en förbättring åstadkommas krävs kvalitetstrategier hos aktörerna inom de olika leden i byggande och förvaltning. Enligt utredningens mening kan en samordning av kvalitetsarbetet hos de skilda aktörerna minska behovet av ingripanden från samhället.

År 1995 ändrades byggnadslagstiftningen med inriktning på att tydliggöra rollerna och ansvaret i byggandet och därmed skapa förutsättningar för bättre kvalitet. Boverket har haft i uppdrag att göra en utvärdering av de nya byggbestämmelserna och har lämnat sin slutredovisning till regeringen i oktober 1997.

I föreliggande betänkande redovisas nuvarande läge i kvalitetsarbetet på byggområdet och i förvaltningen med uppdelning i projekteringsfas, byggfas och förvaltningsfas.

Utredningen konstaterar att det för närvarande inte finns heltäckande kvalitetssystem i byggprocessen och förvaltningen. Många företag och även branscher har emellertid, med ISO- 9000 som utgångspunkt, utvecklat egna system inom sina områden, ISO liknande system. Systemen är ofta branschanpassade eller framtagna för en viss produktionskedja eller ett särskilt produktionssystem. Enligt en bedömning som gjorts utifrån det system som används i Utmärkelsen Svensk Kvalitet (USK) framgår att det inom de tillfrågade företag på byggområdet finns ett systematiskt angreppssätt för kvalitetsarbetet inom stora delar av respektive företag. I bedömningen konstateras att byggtrepreneurerna kommit längst i sitt kvalitetsarbete. Utredningens studier visar att det i stor utsträckning saknas parametrar och metoder att mäta effekterna av olika sätt att säkra kvaliteten och därmed saknas förutsättningar att klarlägga effektiviteten i de skilda sätten.

Utredningen konstaterar att många goda skäl talar för att arbetet med att få till stånd ett mera systematiskt kvalitetsarbete bör intensifieras. Det främsta skälet är naturligtvis att få till stånd bättre byggnader men det kan också lyftas fram att undersökningar visar att det finns stora möjligheter att minska kostnaderna i byggandet genom kvalitetsarbetet. Av utredningens studier kan utläsas att kvalitetsfelkostnaderna ofta bedöms uppgå till mellan 6 och 10 procent av produktionskostnaden. Även förvaltningskostnaderna kan minska betydligt. Ett förbättrat kvalitetsarbete torde också öka konkurrenskraften och skapa exportmöjligheter.

Utredningen har kommit fram till att aktörerna i byggandet och förvaltningen bör bygga upp ett bättre samarbete i kvalitetsfrågorna med sikte på ett heltäckande kvalitetssystem. Utredningen föreslår att ett byggbranschens kvalitetsråd bildas i vilket ingår alla aktörer på byggområdet och i förvaltningen samt även försäkringsbolag och finansieringsinstitut. I betänkandet redovisas frågor som ett sådant råd bör ta upp och skapa samordning i. En av huvudfrågorna gäller samordning av kvalitetsarbetet hos de skilda aktörerna och erfarenhetsåterföringen mellan dem. En annan stor fråga gäller kompetensen hos skilda personalkategorier.

Den obligatoriska funktionskontrollen av ventilationssystem

Under årens lopp har ett omfattande arbete lagts ner på att komma till rätta med miljöfaktorer som inverkar negativt på vår hälsa. Utredningen konstaterar att det endast är delvis känt hur inomhusmiljön medverkar till

sjukdomstillstånd. För att få till stånd ett bra inomhusklimat kan slås fast att det är nödvändigt med ett fungerande ventilationssystem, som är anpassat till den verksamhet som bedrivs i byggnaderna. Beträffande arbetsläget för ventilationskontrollen konstateras att det inte finns underlag för att dra fullständiga slutsatser om i vilken omfattning ventilationssystemen i de skilda byggnadskategorierna har kontrollerats eller om utfallet av kontrollen. De slutsatser som med säkerhet kan dras, är att den av Boverket föreskrivna tidplanen för kontrollen inte har infriats. I bästa fall har ventilationssystemen i flertalet byggnader funktionskontrollerats en gång vid utgången av år 1997. En mycket stor andel av de kontrollerade ventilationssystemen har dessutom påtagliga brister.

Mot bakgrund av de uppgifter som inhämtats och redovisas föreslår utredningen att den obligatoriska funktionskontrollen skall bestå. Problemet är främst att få genomslagskraft i kontrollen av ventilationssystemen. Kommunernas byggnadsnämnder har till uppgift att bevaka kontrollsystemet. Från kommunhåll har framförts att det inte finns förutsättningar eller resurser att närmare övervaka att byggnadsägarna följer uppställda kontrollkrav. Utredningen har i sina överväganden kommit fram till att kontrollbehovet från samhällets sida är olika för de skilda byggnadskategorierna och att byggnadsnämndens övervakning bör inriktas på de områden där det finns störst anledning att följa utvecklingen. Utredningen konstaterar att byggnadsägare normalt har intresse av att byggnaderna bibehåller sitt värde och att funktionerna vidmakthålls, inte minst för att få god avkastning på kapitalet. Hyresgäster har intresse av att bostaden eller lokalen verkligen har de funktioner man betalar för. Utredningen har kommit fram till följande för skilda kategorier.

1. När det gäller hyresbostäder visar undersökningar att det finns en påtaglig eftersläpning i kontrollen. Här finns visserligen ett partsförhållande men hyresgäster har förhållandevis svårt att göra sig gällande i underhållsfrågor av förevarande slag. För att få genomslagskraft i ventilationskontrollen föreslår utredningen därför att underlåtenhet från en hyresvärdas sida att följa reglerna om ventilationskontroll skall få omedelbar effekt på hyressättningen i byggnaden. Detta kan enligt utredningens uppfattning göras genom ett tillägg till 12 kap. 55 § första stycket jordabalken på sätt att en hyreslägenhet vid prövningen av skälig hyra enligt bestämmelserna i kapitlet skall anses sakna godtagbar ventilation om besiktning enligt bestämmelserna om ventilationskontrollen inte utförts eller kontrollen föranlett anmärkningar av betydelse för ventilationssystemets funktion och hyresvärden inte visar att bristerna avhjälpats.
2. Beträffande bostadsrätter konstaterar utredningen att de boende, till skillnad från hyresgäster, kan påverka skötseln av huset vid föreningsstämma och också ta upp skötsel frågor med den valda styrelsen. Bostadsrättshavarna har ett ekonomiskt intresse av att huset underhålls. Utredningen menar att några särskilda åtgärder inte behöver vidtas för att

förbättra efterlevnaden av kontrollkravet. Utredningsunderlaget tyder på att efterlevnaden är förhållandevis bra hos bostadsrättsföreningarna och närmast är det information som behövs.

Prop. 1998/99:62
Bilaga 3

3. Vid lokalhyresförhållanden är partsförhållandena mera jämspelta. Lokalhyresgästerna torde i sina förhandlingar med byggnadsägaren ställa krav på att gällande föreskrifter om ventilation följs. Utbudet av lokaler för kontor och andra verksamheter är förhållandevis stort varför det finns anledning att anta att byggnadsägarna är angelägna att kunna visa att lokalerna uppfyller minst gällande krav. Till detta kommer att arbetsplatser omfattas av arbetsmiljölagstiftningen och att arbetstagare och deras organisationer har ett intresse av att bevaka arbetsmiljön. Även här kan den kommunala kontrollen begränsas.
4. Utredningen föreslår att samtliga småhus undantas från den återkommande funktionskontrollen av ventilationssystem. Däremot bör kravet på kontroll innan ett nytt ventilationssystem tas i drift finnas kvar. Utredningen konstaterar att det för småhusen är ägaren och dennes familj som är berörda och att det ligger i ägarens eget intresse att se till att ventilationen fungerar så att en tillfredsställande inomhusmiljö råder.
5. Vad gäller daghem, skolor, vårdlokaler etc. finns inga hyresavtal mellan dem som vistas i byggnaderna och ägaren. Barn, ungdomar, sjuka och gamla personer har begränsade möjligheter att själva ställa krav på inomhusklimatet. I den här typen av byggnader är det särskilt viktigt att samhället tillvaratar nyttjarnas intressen och kontrollerar att ventilationen och inomhusmiljön fortlöpande är avpassad till den verksamhet som bedrivs. Utredningen anser att de övervakningsresurser som finns i kommunerna i första hand bör användas för den här typen av lokaler.

Beträffande utformningen av den fortsatta ventilationskontrollen ger utvärderingen inte anledning att föreslå ändringar av besiktningintervall. Det ankommer på Boverket att följa utvecklingen och vid behov föreskriva ändringar. Ett exempel på förhållanden som kan ge anledning till längre besiktningintervall är enligt utredningens mening att byggnadsägaren visar att ventilationssystemet ses över kontinuerligt.

Utredningen konstaterar att den kontrollfunktion som lagts på kommunerna är densamma som i övrigt gäller i fråga om övervakning av att byggnadslagstiftningen efterlevs. Skyldighet för kommunerna att ingripa uppkommer när det finns anledning att anta att överträdelse skett. Som ett led i en sådan kommunal tillsyn anser utredningen att endast protokoll från besiktningar som föranlett sådana anmärkningar att funktionskraven som uppställs i kontrollförelagningen inte är uppfyllda skall skickas till kommunen för kännedom.

Utredningen föreslår att vissa förtydliganden görs i förordningen såvitt gäller behöriga ventilationskontrollanters uppgifter. När protokoll över ventilationskontrollen skall skickas till kommuner skall detta utföras av funktionskontrollanten. Det föreskrivna intyget om utförd besiktning föreslås få en ny roll. Det bör föreskrivas att intyg om utförd besiktning inte får utfärdas och anslås förrän ventilationssystemet uppfyller de

uppställda kraven och att intyget skall utfärdas och anslås av funktionskontrollanten.

Prop. 1998/99:62
Bilaga 3

Utredningen förutsätter att de skilda intresseorganisationerna för fastighetsägare lämnar information till sina medlemmar om vikten av att ventilationssystemen i byggnaderna underhålls. Utredningen utgår även från att ventilationsbranschen medverkar med information.

Byggförsäkring och småhusgarantier

När det gäller frågorna om byggförsäkring och småhusgarantier har utredningen kommit fram till att verksamheten hos garantibolagen är att betrakta som försäkringsrörelse och därmed underkastad regleringen på försäkringsområdet. Utredningen konstaterar att det därför skulle krävas en särskild lagstiftning för verksamheten hos garantibolagen om den skall finnas kvar i nuvarande bolagsform. Mot den bakgrunden har utredningen övervägt och funnit att bestämmelserna om byggförsäkring bör göras generellt tillämpliga även på småhus för permanentboende. För att därutöver stärka konsumentskyddet bör de standardavtal som används i konsumentförhållanden kompletteras så att det åligger anlitate entreprenörer och säljare att ställa säkerhet för sina produktionsåtaganden. Enligt utredningens mening åstadkoms genom förslaget ett ändamålsenligt konsumentskydd. Utredningen förslår att de undantag från konsumenttjänstlagens, konsumentköplagens och jordabalkens annars tvingande avtalsvillkorsregler som idag gäller om sådant konsumentskydd finns som ställs som villkor för statlig bostadsfinansiering, dvs. småhusgaranti i förening med konsumentanpassade standardavtal, i stället bör avse det konsumentskydd som byggförsäkringen ger i kombination med konsumentanpassade standardavtal. Byggförsäkring i förening med ett kompletterat ABS 95 ger enligt utredningens uppfattning ett avsevärt bättre konsumentskydd än konsumenttjänstlagen.

När det gäller utvärderingen av systemet med byggförsäkring konstaterar utredningen att det har gått för kort tid för att det skall vara möjligt att göra en fullständig utvärdering. Lagen har endast varit i kraft sedan den 1 juli 1993. Hittills har det nästan inte varit några skadefall. Det torde inte vara möjligt att få en riktig bild av systemet förrän det har varit i kraft under en dryg tioårsperiod, motsvarande tiden från det att byggförsäkring tecknas till det att den har löpt ut. Det finns inte underlag för att föreslå att systemet med byggförsäkringar skall utvidgas till att omfatta andra byggnader än permanentbostäder. Det kan dock redovisas att det förekommer att försäkringar tecknas även utanför obligatoriet och att den delen av marknaden inte är ringa. Vad gäller lagens tillämpningsområde i övrigt föreslår utredningen att den nuvarande kopplingen till näringsidkarbegreppet i första paragrafen tas bort och att avgränsningen av vilka ombyggnader som skall omfattas av försäkringsobligatoriet förtydligas. Framför allt sistnämnda förslag har sin grund i påtalade tillämpningssvårigheter av nuvarande regel.

Analysen av de förekommande försäkringarna samt förslaget att småhusen skall inordnas generellt i systemet har föranlett utredningen att föreslå vissa förändringar av lagen såvitt avser tillåten självrisk.

Utredningen föreslår att utrymmet för avtal om självrisk regleras. Beträffande småhus bör självriskerna få vara högst ett halvt basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och för flerbostadshus högst tre basbelopp.

Utredningen föreslår även viss begränsning i möjligheten för försäkringsgivaren att friskriva sig från ersättningen för skador som normalt täcks av andra försäkringar

Bidrag till reparation av fukt- och mögelskador i småhus

I frågan om fortsatt behov av statligt ekonomiskt stöd för att avhjälpa fukt- och mögelskador i småhus konstaterar utredningen att det alltså föreligger ett stort behov av sådant stöd för att komma till rätta med problem i hus som inte omfattas av småhusgaranti. Eftersom i princip alla hus byggda efter år 1989 omfattas av sådana garantier finns inte anledning att ändra regeln att endast hus byggda före det året kan komma ifråga för stöd. Mot bakgrund av att fel som orsakar fukt- och mögelskador av det slag som omfattas ofta inte blir påtagliga förrän omkring 10 år har gått, även om de kan uppstå tidigare, föreslår utredningen att möjligheten att söka stöd bör finnas kvar under ytterligare en fyraårsperiod. Utredningen konstaterar att hanteringsordningen av skadeärenden i sak fungerar mycket bra vid småhusskadenämnden (fonden för fukt- och mögelskador i småhus) och att den i sak bör vara densamma under avslutningsperioden. Utredningen konstaterar vidare att reglerna om självrisk för sökandena är sådana att allt färre som behöver hjälp kommer i åtnjutande av sådan. Utredningen föreslår därför att stödreglerna förbättras och förenklas. I korthet bör gälla att sökanden alltid själv skall svara för åtgärdskostnad upp till ett basbelopp. Är kostnaden större för att få huset att fungera tillfredsställande som bostad, föreslår utredningen att bidrag lämnas med hälften av åtgärdskostnaden, dock att sökanden alltid svarar för ett basbelopp. En förenkling av stödreglerna enligt förslaget medför att en ökad tillströmning av ärenden kommer att kunna hanteras med den personal som nu finns.

Förteckning över remissinstanser till betänkandet Byggkvalitet för framtiden

Prop. 1998/99:62
Bilaga 4

Svea Hovrätt, Malmö tingsrätt, Södra Roslags tingsrätt, Hyresnämnden i Stockholm, Hyresnämnden i Göteborg, Hyresnämnden i Växjö, Socialstyrelsen, Arbetskyddsstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Finansinspektionen, Riksantikvarieämbetet och statens historiska muséer, Boverket, Byggforskningsrådet, Konsumentverket, Fastighetsmäklarnämnden, Statens geotekniska institut, Fonden för fukt- och mögelskador, Kungliga tekniska högskolan, KTH, Chalmers tekniska högskola, CTH, Lunds universitet, Högskolan i Gävle/Sandviken, Ingenjörsvetenskapsakademien, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Stockholms stad, Linköpings kommun, Karlshamns kommun, Varbergs kommun, Gävle kommun, Umeå kommun, Sveriges provnings- och forskningsinstitut AB, Svenska Kommunförbundet, Svenska institutet för kvalitet, SIQ, Byggstandardiseringen, Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag, SBAB, Svenska bankföreningen, Sveriges försäkringsförbund, Sveriges Fastighetsägareförbund, Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag, SABO, Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralorganisation, SBC, Sveriges Advokatsamfund, Riksbyggen, HSB Riksförbund, Byggherreföreningen, Sveriges Trähusfabrikers Riksförbund, Villaägarnas Riksförbund, Vi i Villa, Hyresgästernas Riksförbund, AB Bostadsgaranti, GAR-BO AB, Arkitekt- och Ingenjörföretagen, AI AB, VVS-tekniska föreningen, Föreningen Ventilation-Klimat-Miljö, Byggentreprenörerna, SBUF, Industrins Byggmaterialgrupp, FUNKIS-kansli, Föreningen Sveriges VVS-inspektörer c/o Gösta Pernesund, Riksförbundet Sveriges Ventilationsrengörare, RSVR, Byggnadsarbetareförbundet, Mäklarsamfundet, Elektriska installatörsorganisationen (EIO), Golvbranschens Riksorganisation (GBR), Isoleringfirmornas förening (IF), Kylentreprenörernas förening (KYL), Målarmästarnas Riksförening i Sverige, Platt-sättnings Entreprenörernas Riksförening (PER), Plåtslageriernas Riksförbund, Svenska Bleck- och Plåtslagareförbundet, Svenska Byggingenjörers Riksförbund (SBR), VVS-Installatörerna (VVS), Föreningen Sveriges bygglovgranskare och byggnadsnämndssekreterare, Sveriges Skorstensfejaremästares Riksförbund, Tell, Wilhelm, Wiven, Gunnar, Energimarknad Claes Forsberg AB, Svensk Byggtjänst, Betong och ballast certifiering AB BBC, Kungl. Tekniska Högskolan.

Sammanfattning av förslagen i Boverkets rapport (1997:9) Utvärdering av ändringar i byggregleringen: Byggkontrollen

I den föreliggande rapporten föreslår Boverket:

- att bygganmälan inte ska behövas för mindre tillbyggnader, vissa ändringar av en- och tvåbostadshus samt uppförande av komplementbyggnader till en- och tvåbostadshus. (3.4.3)
- att bygganmälan inte ska behövas för att anordna, uppföra och ändra upplag och materialgårdar, murar och plank, parkeringsplatser utomhus samt begravningsplatser. (4.1.1)
- att bygganmälan införs när byggnader tas i anspråk eller inreds helt eller till viss del för väsentligen annat ändamål än det för vilket byggnaderna senast har använts. (4.1.1)
- att byggnadsnämnden ges större möjlighet att avstå från byggsamråd och kontrollplan och därmed också från kvalitetsansvarig då nämnden bedömer detta vara obehövligt utifrån allmänna intressen. (4.1.1)
- att den utförda projekteringen också ska tas upp till behandling under samrådet. (4.2.2)
- att lagtexten (9 kap. 6 §) om utsättning av byggnad blir tydligare. (3.4.3)
- att en kontrollplan alltid ska upprättas efter ett byggsamråd och att den kvalitetsansvarige ska se till att byggherrens dokumenterade egenkontroll som berör samhällskraven har utförts och dokumenterats på ett tillfredsställande sätt. (4.3.1)
- att den kvalitetsansvariges närvaroplikt vid kontroller och besiktningar alltid ska framgå av kontrollplanen. (4.4.6)
- att byggnadsnämndens möjlighet att kräva byggnadsritningar för arkivering även gäller om det är av särskild betydelse vid framtida ändringsåtgärder. (4.3.5)
- att en anmälningspliktig åtgärd som inte är bygglovpliktig senast ska vara färdigställd inom fem år efter dagen för bygganmälan. (4.1.4)
- att byggherren blir skyldig att göra en slutanmälan i både bygganmälningsärenden och bygglovärenden utan anmälningsplikt. Byggherren ska i denna slutanmälan också intyga att den utförda åtgärden överensstämmer med givet bygglov. (4.6.3)
- att den särskilda avgiften höjs till lägst 1.000 kronor och högst 10.000 kronor. Den särskilda avgiften ska också kunna tas ut om byggherren underlåter att göra en sådan slutanmälan som föreslås i punkten ovan. (4.8.2)
- att byggnadsnämnden ges möjlighet att utöka bygglovplikten för inre åtgärder i särskilt värdefulla byggnader. (4.2.3)
- att rubriken till 9 kap. ändras så att den bättre överensstämmer med innehållet i kapitlet. (3.2.3)

- att i enlighet med utredningen (SOU 96:168) ”översyn av PBL och VA-lagen” att en avgift för bygglov och bygganmälan m.m. får tas ut motsvarande kommunens självkostnad. (3.5.1)

Prop. 1998/99:62
Bilaga 5

Boverket föreslår vidare i avsnitt 3.3.4 att Boverket i samråd med Kommunförbundet och länsstyrelserna får i uppdrag att utreda frågan om hur staten på bästa sätt kan samordna och utöva tillsyn över kommunernas handläggning av bygganmälningsärenden och över kommunernas tillsynsuppgift i samband med byggverksamhet.

Förteckning över remissinstanser till Boverkets rapport (1997:9) Utvärdering av ändringar i byggregleringen: Byggherrens roll

Prop. 1998/99:62
Bilaga 6

1. Kammarrätten i Jönköping
2. Kammarrätten i Stockholm
3. Arbetarskyddsstyrelsen
4. Riksantikvarieämbetet och statens historiska muséer
5. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län
6. Länsstyrelsen i Skåne län
7. Länsstyrelsen i Örebro Län
8. Borlänge kommun
9. Danderyds kommun
10. Hudiksvalls kommun
11. Luleå kommun
12. Lycksele kommun
13. Malmö kommun
14. Motala kommun
15. Norrköpings kommun
16. Uppsala kommun
17. Valdemarsviks kommun
18. Växjö kommun
19. Byggentreprenörerna
20. Byggherreföreningen
21. Kristianstadsbyggen AB
22. Kvalitetsansvarigas Riksförening
23. Svenska Kommunförbundet
24. Sveriges Fastighetsägareförbund
25. Villaägarnas Riksförbund

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.

dels att 13 och 14 §§ skall upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 13 § skall utgå,

dels att 1, 2, 4, 17 och 21–23 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 2 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller tekniska egenskapskrav på byggnadsverk (byggnader och andra anläggningar) och byggprodukter.

Med byggprodukt avses i lagen en produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk *och som har betydelse för byggnadsverkets egenskaper i de avseenden som anges i 2 § första stycket 1–6.*

Med byggprodukt avses i lagen en produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk.

2 §

Byggnadsverk som uppförs eller ändras skall, under förutsättning av normalt underhåll, under en ekonomiskt rimlig livslängd uppfylla väsentliga tekniska egenskapskrav i fråga om

1. bärförmåga, stadga och beständighet,
2. säkerhet i händelse av brand,
3. skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljö,
4. säkerhet vid användning,
5. skydd mot buller,
6. energihushållning och värmeisolering,
7. lämplighet för avsett ändamål,
8. tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, och
9. hushållning med vatten och avfall.

De tekniska egenskapskraven skall iakttas med beaktande av de varsamhetskrav som finns i 3 kap. 10–14 §§ plan- och bygglagen (1987:10).

Byggnadsverk skall underhållas så att deras egenskaper i de hän Byggnadsverk skall underhållas så att deras egenskaper i de hän

seenden som avses i första stycket i huvudsak bevaras.

seenden som avses i första stycket i huvudsak bevaras. *Anordningar som avser att tillgodose kraven i första stycket 2–4, 6 och 8 skall hållas i stånd.*

Prop. 1998/99:62
Bilaga 7

2 a §

Hissar i byggnader skall, även i andra fall än när byggnaden uppförs eller ändras, ha det utförande och den utrustning som skäligen kan fordras för att de egenskapskrav på byggnadsverk som anges i 2 § skall uppfyllas.

4 §

Byggprodukter skall vara lämpliga för avsedd användning för att få ingå i byggnadsverk. En byggprodukt är lämplig, om den har sådana egenskaper att det byggnadsverk i vilket den skall ingå, rätt projekterat och uppfört, kan uppfylla kraven enligt 2 § första stycket 1–6.

Byggprodukter skall vara lämpliga för avsedd användning för att få ingå i byggnadsverk. En byggprodukt är lämplig, om den har sådana egenskaper att det byggnadsverk i vilket den skall ingå, rätt projekterat och uppfört, kan uppfylla kraven enligt 2 § första stycket 1–6, *eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 22 §.*

17 §

Om den kommunala nämnd som avses i 16 § finner att funktionskontrollanten åsidosatt sina skyldigheter får nämnden besluta att en annan funktionskontrollant skall utses. Nämnden skall, i de fall funktionskontrollanten har riksbehörighet, anmäla sitt beslut till det organ som meddelat riksbehörigheten.

Nämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Nämndens beslut i dessa frågor eller i fråga om godkännande för viss kontroll enligt 16 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

21 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de närmare föreskrifter som behövs för att byggnadsverk skall uppfylla kraven enligt 2 § första stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de närmare föreskrifter som behövs för att byggnadsverk skall uppfylla kraven enligt 2 och 2 a §§.

22 §

För att uppfylla Sveriges åtaganden enligt avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter

1. om krav på byggprodukter för att de enligt 4 § skall vara lämpliga för avsedd användning,

2. om bestyrkande av överensstämmelse med gällande krav på byggprodukter, *hissar och värmeanordningar*,

3. om märkning av byggprodukter, *hissar och värmeanordningar* som förutsättning för att de skall få släppas ut på marknaden och användas, *och*

4. om sådana byggprodukter som är av mindre betydelse med hänsyn till hälsa och säkerhet och där tillverkaren har utfärdat en försäkran om byggprodukternas överensstämmelse med allmänt erkänd och tillämpad teknik.

För att uppfylla Sveriges *internationella förpliktelser* får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter

2. om bestyrkande av överensstämmelse med gällande krav på byggprodukter,

3. om märkning av byggprodukter som förutsättning för att de skall få släppas ut på marknaden och användas,

4. om sådana byggprodukter som är av mindre betydelse med hänsyn till hälsa och säkerhet och där tillverkaren har utfärdat en försäkran om byggprodukternas överensstämmelse med allmänt erkänd och tillämpad teknik, *och*

5. om förbud mot att på marknaden släppa ut byggprodukter som inte uppfyller kravet på lämplighet enligt 4 §.

23 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för kontroll av att föreskrifter utfärdade med stöd av 21 § följs *och att sådana anordningar som avses i 13 § hålls i stånd.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för kontroll av att föreskrifter utfärdade med stöd av 21 § följs.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999 då lagen (1977:484) med bemyndigande att meddela föreskrifter om hissar och andra lyft- eller transportanordningar m.m. upphör att gälla.

Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 3 § plan- och bygglagen (1987:10)³ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §⁴

Byggnader skall uppfylla de krav som anges i 2 § lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. i den utsträckning som följer av föreskrifter utfärdade med stöd av 21 § den lagen.

Byggnader *och hissar i byggnader* skall uppfylla de krav som anges i 2 *respektive 2 a* §§ lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m. i den utsträckning som följer av föreskrifter utfärdade med stöd av 21 § den lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999.

³ Lagen omtryckt 1992:1769.

⁴ Senaste lydelse 1994:852.

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1998-06-12

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Gertrud Lennander, regeringsrådet Kjerstin Nordborg.

Enligt en lagrådsremiss den 4 juni 1998 (Inrikesdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.,
2. lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Joakim Munter.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i lagen om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.

2 a §

Enligt paragrafen skall hissar i byggnader, även "i andra fall än när byggnaden uppförs eller ändras", ha det utförande och den utrustning som skäligen kan fordras för att de egenskapskrav på byggnadsverk som anges i 2 § skall uppfyllas. Det citerade uttrycket passar inte ihop med verbet "ha" och "i andra fall" anger illa att det är fråga om byggnadens permanenta tillstånd. I stället kan väljas lydelsen: "Hissar i byggnader skall, även när 2 § första stycket inte är tillämpligt, ha det utförande och den utrustning ---".

4 och 22 §§

Enligt andra meningen i 4 § gäller nu att en byggprodukt är lämplig för avsedd användning, om den har sådana egenskaper att det byggnadsverk i vilket den skall ingå kan uppfylla kraven enligt 2 § första stycket 1-6. Häri inbegrips sålunda inte krav på handikappanpassning, som tas upp i punkten 8 i 2 § första stycket. Enligt 22 § 1 får föreskrifter meddelas om krav på byggprodukter för att de enligt 4 § skall vara lämpliga för avsedd användning. Nu föreslås att i 4 § skall göras ett sådant tillägg att även krav enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 22 § kan uppfyllas. Tanken är att man därmed skall kunna få med krav på handikappanpassning men även andra krav som kan ställas på byggprodukter enligt EG-direktiv.

Den föreslagna lösningen innebär emellertid ett cirkelresonemang. 22 § 1 hänvisar i fråga om lämplighetskravet till 4 § och 4 § hänvisar i samma hänseende till föreskrifter enligt 22 §. Detta kan inte anses tillåtet och kan inte antas leda till avsett resultat, eftersom föreskrifter enligt 22 § 1 inte kan gå utanför vad som finns reglerat i 4 § med undantag för sådana föreskrifter. Om man, som synes högst rimligt, vill införa krav om handikappanpassning av byggprodukter, bör en hänvisning också till punkten 8 i 2 § första stycket föras in i 4 §. Om även andra krav åsyftas kan möjligen hänvisningen till 4 § strykas i 22 § 1. Detta förefaller dock mindre lämpligt, eftersom det dels inte finns några materiella regler om vad lämplighetskravet kan avse – detta kan dock accepteras eftersom en förutsättning är att det finns internationella åtaganden, främst EG-direktiv, i botten – dels i punkten 7 i 2 § första stycket talas om lämplighet för avsett ändamål och man kan vilseledas att tro att övriga krav enligt nämnda lagrum inte kan läggas till grund för föreskrifter. Härtill kommer att motsvarande osäkerhet uppkommer angående innebörden av den föreslagna punkten 5, där i så fall också hänvisningen till 4 § borde strykas.

Enligt Lagrådets mening talar övervägande skäl för det första alternativet. I så fall får 4 § ändras, om EG-krav medför behov av föreskrifter i andra ämnen. Det undandrar sig Lagrådets bedömning, om man redan nu kan i 4 § hänvisa även till punkterna 7 och 9 i 2 § första stycket eller med andra ord till kraven i första stycket i dess helhet.

Förslaget till lag om ändring i plan- och bygglagen

3 kap. 3 §

Enligt förslaget skall byggnader "och hissar i byggnader" uppfylla de krav som anges i "2 respektive 2 a §§" lagen om tekniska egenskapskrav hos byggnadsverk, m. m. i den utsträckning som följer av föreskrifter utfärdade med stöd av 21 § i den lagen. Eftersom hissar anges särskilt frågar man sig om bestämmelserna i paragrafen inte omfattar andra anordningar som avses i byggnadsverkslagen (jfr den föreslagna 2 § tredje stycket andra meningen i den lagen). Om man å andra sidan tar med även sådana anordningar i förevarande paragraf kan detta påverka tolkningen av plan- och bygglagen i övrigt. Hissar behöver inte omnämnas särskilt i paragrafen. Dessa liksom andra anordningar ingår i begreppet byggnader. Det är helt i sin ordning att säga att byggnader skall uppfylla kraven i 2 och 2 a §§ byggnadsverkslagen, varvid 2 a § ju bara gäller för hissar. Paragrafen bör därför inledas: "Byggnader skall uppfylla de krav som anges i 2 och 2 a §§ ---".

Sammanfattning av Boverkets rapport om det svenska hissbeståndet i förhållande till EG-rekommendationen

Underhåll av hissar

Krav på underhåll av hissar finns genom föreskrifter och råd i Boverkets författningssamling, BFS 1994:25 (omtryckt BFS 1995:3) avsnitten 2.1 och 2.2. Dessa föreskrifter och råd gäller skötsel och underhåll av alla existerande hissar oavsett deras installationstillfälle.

I samband med Boverkets påbörjade översyn av besiktningintervallen för hissar och revidering av verkets föreskrifter, har en översyn även gjorts av kraven på skötsel och underhåll av hissar. Denna översyn torde leda till att kraven på skötsel och underhåll preciseras och att det införs kontroll av att tillfredsställande skötsel utförs. Enligt Boverket lever därför Sverige i detta avseende upp till EU-kommissionens rekommendation och det bedöms att inga ytterligare åtgärder behövs.

De tio i EU-kommissionens rekommendation uppräknade åtgärderna

Samtliga tio rekommenderade åtgärder är inte av säkerhetskaraktär i den meningen att de avser att förhindra fysiska skador. En del av åtgärderna berör även komforten och hälsan, och en åtgärd berör tillgängligheten för funktionshindrade personer. Till hälsoåtgärder har Boverket valt att även hänföra de risker som kan ge enbart psykiska skador.

Vissa av de rekommenderade kraven uppfylls redan av svenska hissar.

Kontroll av och eventuellt utbyte av korgens upphängningslinor (punkten 2) sker redan i dag i samband med den återkommande besiktningen.

Dagens krav på nya och befintliga hissar motsvarar den rekommenderade åtgärden att förse automatiskt stängande dörrar med detektorer för att hindra klämning av människor och djur (punkten 5).

Ett förbud mot asbest finns i Sverige sedan flera år. Krav på utbyte av asbest (punkten 8) behövs således inte.

Manöverenheterna både i korgen och på stannplanet är enligt svenska regler användbara och förståeliga för obeleddagade handikappade personer (punkten 4) utom för personer med nedsatt synförmåga. Rekommenderade åtgärder i sistnämnda hänseende behandlas därför i det följande.

Följande rekommenderade krav uppfylls inte enligt de svenska reglerna.

Dörrar i och våningsvisare inuti korgen (punkten 1)

Kommissionen rekommenderar för hisskorgar som saknar korgdörr att dörrar och våningsvisare installeras i korgen. Dessa åtgärder kan betraktas som säkerhetsåtgärder som bl.a. förhindrar skador genom klämning av någon kroppsdel mellan hisskorg och schaktvägg. Installationen av

våningsvisare är en följdåtgärd av att dörr installeras, eftersom man då inte längre ser vid vilket plan man befinner sig.

Vid avsaknad av dörr på hisskorgen finns det risk för att vid färd klämma någon kroppsdel mellan korgöppningen och den förbirusande schaktväggen. Likaså finns risk för att fastna med fingrar eller skor i schaktdörrspringor eller ojämnheter i schaktväggen. Olyckor händer även vid transport av vagnar, möbler och dylikt genom att det transporterade föremålet hakar fast i schaktväggen och tippas uppåt–bakåt. Om en person då står bakom föremålet, kläms personen mellan föremålet och den bakre korgväggen. Risken för denna typ av olycka har ökat på senare år genom den ökade återvinningen av papper på kontor och liknande lokaler. Detta återvinningspapper transporteras ofta i hissen i speciella behållarvagnar. Likaså händer det att personer tappar eller fastnar med ett föremål i springan mellan korg och schaktvägg. Inte så sällan tappar barn en leksak och försöker att snabbt rädda den från att försvinna i springan. I Norge har flera sådana fall lett till att barnet har slagit huvudet i den förbirusande schaktväggen och brutit nacken. En annan risk är att barnet fastnar i springan med nyckeln som det har i ett snöre runt halsen.

Det finns inte någon detaljerad olycksstatistik som exakt visar hur många olyckor som har orsakats av avsaknaden av korgdörr. Däremot vet man utifrån tidigare statistik att totala antalet dödsolyckor i samband med hissar är 0,5 fall per år. Utifrån tidigare statistik har Boverket fått fram att ca 0,1 dödsfall per år har orsakats av avsaknaden av korgdörr. Med hänsyn till den nämnda nya typen av olyckor i samband med transport av återvinningspapper kan förutses att 0,2 dödsfall per år kommer att orsakas av avsaknad av korgdörr i framtiden. Antalet invaliditetsfall kan beräknas till två per år och lättare skador till 200 fall per år.

I dag finns vanligtvis följande skydd för att förebygga olyckor i samband med hissar utan korgdörr.

Personhissar med en hastighet mellan 0,3–0,65 m/s skall ha en rörlig säkerhetströskel vid korgöppningens golvkant och en rörlig takklaff i korgöppningens takkant. Tröskeln och klaffen skall hindra hissen från att starta eller stanna.

Personhissar med en hastighet t.o.m. 0,3 m/s (låg fartshissar) och varupersonhissar har normalt vid korgöppningen ett fotocellskydd i stället för säkerhetströskeln. Detta skydd består av en eller flera sändare på ena sidan öppningen och en eller flera mottagare på den andra sidan. Dessutom finns en säkerhetsklaff i takkanten.

Låg fartshissar bedöms inte behöva förses med en hissdörr. Dessa hissar hinner normalt stanna innan någon allvarlig personskada har uppstått.

Antalet hissar i landet som kan vara aktuella för någon form av dörrlösning uppgår enligt Boverket till 49 000, varav 14 000 hissar med en märkhastighet på över 0,65 m/s och 35 000 hissar med en märkhastighet på 0,3–0,65 m/s.

Kostnaderna för olika typer av dörrlösningar har av Boverket beräknats uppgå till följande belopp.

– "Busstdörr", dvs. en vikdörr av kompakttyp. Installationskostnad 10–20 000 kr.

– Teleskopdörr, vid vilken de olika dörrpartierna teleskopiskt skjuts in i eller ut från varandra vid öppnandet respektive stängandet. Installationskostnad 15–25 000 kr.

– Parskjutdörr, vilken består av två dörrhalvor som vid öppnandet skjuts isär. Installationskostnad 25–30 000 kr.

De olika dörrlösningarna passar olika bra för olika installationsförutsättningar. Genomsnittskostnaden kan enligt Boverket beräknas till 20 000 kr per hiss.

Till de angivna kostnaderna kommer en kostnad för automatiskt öppnande av schaktdörrarna vid stannplanen. Kostnaden för att förse stannplansdörrarna med automatik uppskattas av Boverket till 5 000–10 000 kr/plan. Sådan automatik är dock inte aktuell för alla hissar och för alla installationsplatser. Den monteras på schaktdörren om denna är en slagdörr och framför allt om hissen är belägen i t.ex. offentlig miljö eller används mycket av rörelsehindrade.

Om man räknar med att de berörda byggnaderna i medeltal har fem plan och att en fjärdedel av de berörda hissarna kommer att förse med dörrautomatik, kommer kostnaden för en hissinstallation att uppgå till 6 000–12 000 kr. Genomsnittskostnaden för att förse en hiss med dörr och dörrautomatik har av Boverket beräknats till 30 000 kr.

Till de ovan nämnda hissarna bör läggas 3 000–5 000 varupersonhissar med två korgöppningar, vilka har en låg säkerhetsnivå på skyddet för korgdörröppningen. För dessa hissar räcker det med att fotocellskyddet för korgöppningen förbättras till dagens nivå. Kostnaden för detta kan enligt Boverket beräknas uppgå till 10 000 kr per hiss, vilket innebär att totalkostnaden kan beräknas uppgå till 40 milj. kr.

Boverket har beräknat kostnaderna med utgångspunkt från olika alternativ i fråga om omfattningen av åtgärder.

I samtliga alternativ förutsätts att hissar med en hastighet t.o.m. 0,3 m/s lämnas utan åtgärd.

Alternativ A

Samtliga personhissar (49 000 st.) förse med dörrar och våningsvisare. Härtill kan komma montering av automatik för öppnande av schaktdörrarna vid stannplanen i en fjärdedel av hissarna. Vissa varupersonhissar (3 000–5 000 st.) förse med fotocellskydd.

Alternativ B

Hissar med en hastighet överstigande 0,65 m/s (14 000 st.) förse med dörrar och våningsvisare. Hissar med en hastighet av 0,3–0,65 m/s (35 000 st.) och vissa varupersonhissar förse med ett fotocellskydd vid dörröppningen.

Säkerhetsnivån bör vara nästan lika hög med ett fotocellskydd i form av en heltäckande ljusridå i dörröppningen som med korgdörrar.

Hissar med en hastighet av över 0,65 m/s förses med dörrar och våningsvisare. Vissa personvaruhissar förses med fotocellskydd.

Alternativ D

Alla hissar med en hastighet av över 0,65 m/s förses med fotocellridåer och vissa varupersonhissar förses med fotocellskydd.

Alternativ E

Trånga hissar och vissa varupersonhissar förses med fotocellskydd.

I alternativet tas fasta på den ökade användningen av olika sorters vagnar i trånga hissar. Med detta alternativ skulle man kunna utesluta exempelvis ett stort antal s.k. möbelhissar och hissar med gallergrind, vilka är vanligt förekommande i äldre fastigheter.

Alternativ F

Trånga hissar i kontor, hotell, industrier, offentliga miljöer, sjukhus o.d. samt vissa varupersonhissar förses med fotocellskydd.

Åtgärder enligt de olika alternativen beräknas medföra följande investeringskostnader.

Alternativ	Kostnad, milj. kr
A	1 500 (med automatik) 1 000 (utan automatik)
B	810 (med automatik) 670 (utan automatik)
C	460 (med automatik) 320 (utan automatik)
D	180
E	220
F	90

Progressiv avsaktning och god stannplansnoggrannhet (punkten 3)

God stannplansnoggrannhet är en säkerhetsfråga, medan den progressiva avsaktningen är mer en komfortfråga. Den progressiva avsaktningen får man oftast på köpet när man bygger om hissen för att uppnå en god stannplansnoggrannhet.

De hissar som är aktuella för åtgärder är framför allt äldre linhissar av vissa slag. Det rör sig enligt Boverket om 30–40 000 hissar. Det finns olika tekniska lösningar på hur man skall kunna uppnå god stannplansnoggrannhet hos befintliga hissar.

- Total ombyggnad till frekvensstyrning av elmotorn. Investeringskostnad 80–100 000 kr.
- Komplettering med frekvensomvandlare. Investeringskostnad ca 40 000 kr.
- Linbroms som verkar direkt på hisslinorna. Investeringskostnad 30 000 kr.

De alternativa åtgärderna lämpar sig olika bra för olika installationsfall, varför genomsnittskostnaden enligt Boverket kan beräknas till 40 000 kr per installation. Med utgångspunkt från 35 000 hissar blir totalkostnaden därmed 1 400 milj. kr.

Det sker ett stort antal olycksfall på grund av dålig planinställning, framför allt genom att människor snubblar, vilket, särskilt för gamla människor, kan leda till allvarliga skador. Även för rullstolsbundna är dålig stannplansinställning ett stort problem. I värsta fall kan rullstolen välta med personskador som följd. Det sammanlagda antalet olyckor per år kan beräknas till 100.

Handikappanpassning av manöverenheterna i korg och på stannplan (punkten 4)

Kommissionen rekommenderar att manöverenheterna både i korgen och på stannplanet skall göras användbara och förståeliga för obeledsagade handikappade personer. Dessa åtgärder syftar till att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättningar.

Det finns ca 10 000 hissar som inte uppfyller denna rekommendation. Installationskostnaden uppgår enligt Boverket till 5 000–12 000 kr per hiss. Man kan därför räkna med en totalkostnad på 80 milj. kr.

Fångsystem med progressiv avsaktning vid hastigheter över 0,6 m/s (punkten 6)

Det är här fråga om en säkerhetsrelaterad åtgärd som har till syfte att minska de påkänningar på kroppen, framför allt i benen och i fotleder, som uppstår om hissens fångsystem träder i funktion.

Fångsystemet skall träda i funktion om hissen får en överhastighet nedåt på grund av t.ex. att bärlinorna går av, hisslinorna slirar på drivskivan eller ett axelbrott inträffar. Sannolikheten för att fånganordningen behöver träda i funktion är liten.

Det finns i dag 13 000–19 000 hissar som inte uppfyller den aktuella rekommendationen. För detta krävs en linbroms som verkar direkt på hisslinorna. Investeringskostnaden har av Boverket beräknats till 30 000 kr per hiss. Om åtgärden utförs i samband med korgbyte eller annan ombyggnad kan kostnaden enligt verket beräknas minska till 20–25 000 kr. Totalkostnaden kan beräknas till 500–750 milj. kr.

Det är här fråga om en hälsorelaterad åtgärd snarare än en säkerhetsrelaterad.

Det finns ca 60 000 hissar som inte uppfyller den aktuella rekommendationen. Den erforderliga åtgärden består i att installera ett system som erbjuder tvåvägskommunikation mellan hisskorgen och en servicecentral. Kostnaden för detta uppgår till 5 000–10 000 kr, exklusive kostnaden för årligt abonnemang och underhåll. När tekniken utvecklats så att alarmsystemen blir trådlösa och heltransistoriserade kommer installationskostnaden att sjunka till 1 500–3 000 kr. Totalkostnaden kan enligt Boverket beräknas till 500 milj. kr jämte kostnader för abonnemang och underhåll med 60 milj. kr per år. Med nyare teknik kan kostnaden beräknas gå ned till 150 milj. kr jämte abonnemangs- och underhållskostnader.

Förhindra okontrollerad korg rörelse uppåt (punkten 9)

Kommissionen rekommenderar att det installeras en anordning som förhindrar okontrollerad rörelse uppåt. Det är här fråga om en säkerhetsrelaterad åtgärd. Om hissen får en okontrollerad rörelse uppåt, kan personskador och dödsfall inträffa, dels när korgen slår i schakttoppen, dels därefter.

I dag finns inget krav i Sverige på att risken för okontrollerad rörelse uppåt skall förhindras. Däremot ställs kravet i det nya hissdirektivet.

Den troligaste orsaken till att en hiss kan komma att röra sig okontrollerat uppåt är att linorna slirar på drivskivan. Åtgärder kan därför i första hand krävas på de 24 000 drivskivehissar som finns i landet. Även lintrummehissar bör dock medräknas, vilket leder till att åtgärder kan krävas på totalt 40 000 hissar.

Två olika lösningar är tänkbara. Den befintliga hastighetsbegränsaren kan försees med en kontakt som bryter huvudströmmen. Investeringskostnaden uppgår till 3 000 kr. Denna åtgärd hjälper emellertid inte i de fall ett axelbrott inträffar eller linan rutschar på drivskivan för att friktionen är för låg. Eftersom dessa fall, som nämnts, är de troligaste orsakerna till att en hiss får en okontrollerad rörelse uppåt, ger åtgärden en för låg säkerhetsnivå. Det är därför att föredra att hissen försees med en s.k. linbroms som bromsar direkt på linan. Investeringskostnaden för en sådan åtgärd har av Boverket beräknats uppgå till 30 000 kr per hiss. Totalkostnaden skulle således uppgå till 1 200 milj. kr.

Som ett alternativ till de nämnda generella åtgärderna kan man tänka sig mer begränsade åtgärder bestående i att bara personhissar och varupersonhissar med stor märklaster, dvs. har tillåtelse att frakta stora laster, försees med en anordning som förhindrar okontrollerad rörelse uppåt. Boverket saknar för närvarande uppgift på hur många hissar det finns som skulle beröras av sådana begränsade åtgärder.

Nödbelysning i hissorgen vid strömavbrott (punkten 10)

Prop. 1998/99:62
Bilaga 9

Vid strömavbrott stannar hissen och det blir även mörkt i hissen, om det inte finns en särskild nödbelysning. Inrättande av en sådan belysning är främst en hälsorelaterad åtgärd.

Det beräknas att ca 60 000 hissar saknar nödbelysning i hissorgen. Hissar som har installerats efter den 1 januari 1991 har dock sådan belysning.

Kostnaden för att installera nödbelysning uppgår enligt Boverket till 4 000–5 000 kr.

Sammanställning över investeringskostnader

I den följande sammanställningen tas beträffande punkten 1 bara med alternativet A med förutsättningen att dörrautomatik inte krävs. Punkten 7 avser kostnaderna med nuvarande teknik.

Åtgärd	Berörda hissar	Kostnad/hiss, kr	Total kostn., milj. kr
p. 1	49 000 st.	30 000	1 000
p. 3	30–40 000 st.	30–100 000	1 400
p. 4	10 000 st.	5–12 000	80
p. 6	13–19 000 st.	20–30 000	500–750
p. 7	60 000 st.	6–11 000+1 000/år	500+60/år
p. 9	40 000 st.	30 000	1 200
p. 10	60 000 st.	4–5 000	270
Totalt			4 950–5200+60/år

Samhällsekonomiska konsekvenser

I bilagor till rapporten har Boverket redovisat de samhällsekonomiska konsekvenserna av de olika åtgärderna.

I analyserna har man jämfört två alternativ, förändringsalternativet och nollalternativet. Med förändringsalternativet avses att åtgärderna framtingas genom särskild lagstiftning. I sakens natur ligger därvid att åtgärderna måste få kunna företas under några års tid. Med nollalternativet avses att någon särskild lagstiftning i fråga om det befintliga hissbeståndet inte genomförs. Det innebär att de ökade krav som kommer att ställas i enlighet med den lagstiftning som blir en följd av genomförandet av hissdirektivet kommer att få genomslag först i samband med sådan upprustning att kraven kan göras gällande. För flertalet åtgärder räknas med en genomsnittstid för detta på 40 år.

I analysen beaktas även de samhällsekonomiska vinsterna av att säkerheten förbättras genom att antalet olycksfall minskar. Åtgärden att t.ex. förse hissar med dörrar i förändringsalternativet nedan kan ge besparingseffekter på 130 milj. kr. Vissa åtgärder kan däremot inte antas leda till några besparingseffekter alls. Arbetspolitiska effekter har inte vägts in.

Åtgärd	Förändringsalt.	Nollalt.	Nettoeffekt
p. 1 A	1 370 (med automatik)	540	830
	870 (utan automatik)	330	540
B	720 (med automatik)	290	430
	580 (utan automatik)	230	350
C	400 (med automatik)	170	230
	260 (utan automatik)	110	150
D	120	40	80
E	170	60	110
F	60	20	40
p. 3	1 250	500	750
p. 4	80	30	50
p. 6	500–750	215–320	285–430
p. 7	1 325	800	525
p. 9	1 200	500	700
p. 10	270	115	150

Samordnat genomförande av åtgärderna under en övergångstid

Boverket har också redovisat lämpliga åtgärdspaket som skulle kunna utföras samtidigt så att kostnaderna minskas.

De åtgärder som kan behöva vidtas med hänsyn till kommissionens rekommendation kan genomföras på olika sätt,

- som ett paket av flera åtgärder samtidigt,
- som ett tillägg till ett normalt servicebesök, eller
- som en del av en mer omfattande ombyggnad/modernisering.

Åtgärderna under punkterna 3, 6 och 9 i rekommendationen är av sådan karaktär att de kan genomföras i samband med ombyggnad/modernisering och åtgärderna 1, 4, 7 och 10 bör kunna genomföras som ett paket. Kostnaderna skulle då kunna reduceras i enlighet med följande.

Åtgärderna 1, 4, 7 och 10	738 milj. kr
Åtgärd 3	413 milj. kr
Åtgärd 6	116 milj. kr
<u>Åtgärd 9</u>	<u>651 milj. kr</u>
Summa	1 918 milj. kr

Boverkets ställningstagande

Vid bedömningen av åtgärdernas angelägenhetsgrad delar Boverket in åtgärderna i säkerhetsrelaterade (1, del av 3, 6 och 9), tillgänglighetsrelaterade (4) samt komfort- och hälsorelaterade åtgärder (del av 3, 7 och 10).

Boverket förordar inte att några av de säkerhetsrelaterade åtgärderna genomförs i sin helhet utifrån rent samhällsekonomiska effekter. Däremot

föreslås att det skall ställas krav på att hisskorgen skall förses med dörrar eller fotocellridåer när det gäller trånga hisskorgar i byggnader med kontor, industriverksamhet, hotellverksamhet, sjukhus, offentliga miljöer o.d. samt hissar med en hastighet över 0,65 m/s och vissa varupersonhissar. Frågan om åtgärder för att förhindra okontrollerad rörelse uppåt i fråga om hissar som är tillåtna att ha stor last bör utredas närmare.

Behovet av den huvudsakligen tillgänglighetsrelaterade åtgärden att göra manöverenheterna förståeliga för obeledsagade handikappade personer är enligt Boverket svårt att bedöma. Frågan bör utredas grundligare.

När det slutligen gäller de huvudsakligen hälso- och komfortrelaterade åtgärderna ger ingen av dessa positiva samhällsekonomiska effekter. Den mest angelägna åtgärden är modifieringen av alarmsystemet. Boverket föreslår att denna åtgärd utreds närmare i fråga om en begränsad del av hissbeståndet, t.ex. där följderna av en instängning kan ge fysiska skador.

Ytterligare åtgärder

Boverket har inte funnit att det finns några krav på ytterligare åtgärder som behöver införas i fråga om befintliga hissar.

Andra länders åtgärder

Inget land har ännu vidtagit några åtgärder som en *direkt* följd av kommissionens rekommendation. Vissa länder har emellertid aldrig tillåtit hissar utan korgdörr och andra länder, exempelvis Frankrike, Danmark och Norge, hade redan innan rekommendationen kom förberett eller infört skärpta krav för befintliga hissar som saknar korgdörrar.

Med anledning av inträffade olyckor i Norge införde man ett generellt krav i bygglagen på att existerande hissar skall ha likvärdig säkerhet som nyinstallerade hissar. Kraven finns preciserade i ett dokument från den 15 februari 1989. Bl.a. ställs krav på att hisskorgar skall förses med korgdörr eller fotocellridå. Kravet gäller dock inte generellt utan är beroende av en prövning med utgångspunkt från vissa kriterier. En bedömning från fall till fall underlättas av att man i Norge har ett enda organ som besiktar hissar.

Inträffade olyckor har lett till att man även i Danmark har infört krav i fråga om befintliga hissar. Genom föreskrifter, införda 1996, krävs bl.a. att hissar med en hastighet över 0,7 m/s eller som har en stoppsträcka på över 0,15 m skall förses med korgdörr samt att hissar med en hastighet på 0,7 m/s och därunder eller som har en stoppsträcka på 0,15 m eller mindre får förses med fotocellridå i stället för dörr. Vidare krävs att tvåvägskommunikation med en permanent bemannad servicecentral införs i alla hissar.

Förteckning över de publikationer Boverket hänvisat till i samband med slutrapporten avseende regeringens uppdrag om förbättring av inomhusmiljön m.m.

- Att kalla en byggnad ”ekologisk”
(regeringsrapport 15 mars 1998)
- Ekologi som inspirerar – 12 miljöanpassade skolhus
(utgiven 1998)
- Ekologiskt byggande – Föreställningar och fakta
(utgiven februari 1998)
- Miljövärdering av byggnader - Går det att använda det brittiska värderingssystemet BREEAM i Sverige?
(utgiven mars 1998)
- Miljöanpassat byggande i Europa - Rapporter från Danmark, Tyskland och Frankrike
(utgiven januari 1998)
- Byggutmaningen i Hestra Parkstad - Manual för miljö- och hälso-riktig projektering och byggande, del 1 och del 2
(Del 1 utgiven mars 1998, del 2 utges under 1999)
- Uppdatering av Hus&Hälsa-materialet
(utges under 1999)
- Information och utbildning om inomhusmiljön
(Stencil)
- Genomförande av en telefonrådgivningssatsning för kunskapsspridning om god inomhusmiljö under namnet: FrågaSvar i Gimle
(Stencil)
- Miljöanpassat boende i Kalmar, Kristianstad och Norrköpings bostadsbolag
(utges april 1999)
- Sju goda exempel på sund inomhusmiljö
(utgiven februari 1998)
- Fuktdimensionering ger fuktsäkrare byggnader
(utgiven oktober 1998)
- Kriterier för sunda byggnader och material
(utgiven december 1998)
- VASKA 97 - Utvärdering av vattenskadesäkert byggande
(utges under 1999)
- Kvalitetssäkring i bygg- och förvaltningsprocessen
(utgiven december 1998)
- Obligatorisk ventilationskontroll (OVK) - utvärdering och erfarenhetsåterföring
(utgiven december 1998)
- Teknikum - En återspeglning av miljöutvecklingen inom byggsektorn
(Utgiven mars 1998)
- Ett robust närsamhälle i storstaden - Lindeborgsprojektet
(utges mars 1999)

- Bygga och bo i Gebers - så formades boendet (utgiven december 1998)
- Bygga och bo i Gebers - varsam ombyggnad för resurshushållning och gemenskap (utgiven december 1998)
- Bygga och bo i Gebers - plan- och byggprocessen (video)
- Ekobo på landet (utgiven november 1998)
- Kvalitetssäkrad fastighetsförvaltning (utges maj 1999)
- Gruvavfall i norr blir ballastmaterial i söder - Ekonomi och transport sjövägen (utgiven januari 1998)
- Återanvändning och återvinning i byggandet (regeringsrapport 15 mars 1998)
- Handbok för selektiv rivning (utgiven januari 1999)
- Återvunna Huset - Ett bostadshus av återvunnet material (utgiven mars 1998)
- Att flytta hyreshus - En broschyr om ekonomiska och praktiska lösningar vid flyttning av hyreshus (utgiven januari 1997)
- Attityder till flyttbara hus (utgiven september 1998)
- Vem vill bo i återvunna hus? – Attityder till begagnat byggmaterial (utgiven mars 1998)
- Återvinning av trä (utgiven mars 1998)
- Återanvändning av tegel (utgiven september 1998)
- Betong i vägar – förstudie – Om möjligheterna att återvinna betong från husrivning (utgiven mars 1998)
- Betong i vägar – krosstudie (utgiven september 1998)
- Betong i vägar - materialstudie (utges i april 1999)
- Spola WC med regnvatten - inte med dricksvatten (utgiven augusti 1998)
- Juridik för återbruk – Begagnade byggvaror och returmaterial (utgiven mars 1998)
- Riktlinjer för rivningsplaner enligt PBL. – Utgiven av stiftelsen REFORSK (FoU 140, oktober 1996)
- Återbruksmarknaden för byggvaror – En lägesrapport från Stockholms län (utgiven februari 1998)

- Brukstillidens restmaterial – vad, vart och hur mycket?
(utgiven oktober 1998)
- God elmiljö från början - Erfarenheter från konsultbranschen
(utgiven november 1998)
- Förbättrad elmiljö vid nybyggnad – Furiren 3 i Kristianstad
(utgiven oktober 1998)
- Förbättrad elmiljö – Åtgärder för att minska elektriska och magnetiska fält
(utgiven december 1998)
- Omfattande elsanering - Åtgärder för att minska elektriska och magnetiska fält i bostäder
(utgiven december 1998)

Prop. 1998/99:62
Bilaga 10

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 mars 1998

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Freivalds, Lindh, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Östros, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén

Föredragande: statsrådet Larsson

Regeringen beslutar proposition 1998/99:62 Vissa byggfrågor m.m.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Lag (1994:847) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m.	2 a, 21, 22, 23 §§	389L0106 395L0016 392L0042
